

„PROGRESUL INVĂȚĂTORESC"
Soc. Cooperativă
BAZARGIC

„Genialitatea lui M. Eminescu în lumina zilei de azi" :

(1)

Cap. I Genialitatea în timp

Orice realizare omenească, nu poate fi concepu
decât situată în timp și spațiu, în aceste entități fără de care ga
direa noastră n'ar fi posibilă. Scurgerea lor continuă și
toană, avându-și izvorul în infinit, au sădit în om instinc
sau conștient tendința de a-și lăsa posterității realiza
Omului i s'a părut extrem de mic prezentul pentru road
activității sale și de aceea îl vedem preocupat din cele
vechi timpuri de a și le transmite și urmașilor săi
coperiri, invenții, creații, într'un cuvânt întreaga acti
omenească, o vedem transmisă generațiilor posterioare,
mai întâi un suport utilitarist iar mai târziu sen
adevăr, când activitatea omenească era din tărâmu
inței sau de frumos când realizarea omenească era
ație artistică.

Dar în fața puhoiului de producții ale
tății omenești, se ridică o lege fatală a omenir
la prima vedere ne pare c'ar avea tendința de-a

[...]în calea sa. Ea este aceea a vremii, care în mersul ei greu și imperceptibil, devorează și înghite cu cea mai mare lă[co]mie tot ce-n activitatea sa zilnică, omul năzuiește să lase [gene]rațiilor viitoare. Iată dar, un prim dușman, un dușman uriaș [al re]alizării omenești, prezentându-se invincibil și cu ten[din]ța de-a da uitării, tot ce-a produs activitatea omenească.

Ce-i de făcut. Să ne revoltăm contra acestei fa[talită]ți? Suntem prea mici și lipsiți de putere. Să stăm [nepăsăto]ri, atunci când aprigul nostru dușman tinde a reduce [la] nimic toate aspirațiile omenești? Nu se poate. Să înce[pem] lupta! Dar, ce va rămâne din lupta aceasta, de pa[rtea cui] va reveni victoria, putea-va oare cândva om[ul] să răpună vremea, care se ridică fără nici un h[otar] fără nici o limită în ochii noștri? Iată întreba[rea la] care ajungem și la care trebue neapărat să găsim [r]ăspuns.

Aruncând o privire asupra întregului trecut al [ome]nirii, având în față perspectiva acestei lupte și hotă[râ]ndu-ne cu mai multă obiectivitate, observăm, că

[e]pocilor care s-au depărtat de prezent nu li se mai văd decât culmile. După cum în viața de toate zilele agenții fizici ca vântul, ploile, râurile, căldura și alții nu reușesc prin eroziunea lor să netezeze decât micile asperități de pe fața pământului, neavând nici o influență sensibilă asupra uriașilor munți pe care-i întâlnesc în calea lor, tot așa și timpul, tinde a netezi toate aspirațiile omenești [ca]re prezintă un fel de culme mai mult sau mai puțin înaltă, după cum puterea de creație a individului era mai mare sau mai mică. Totuși, din când în când, geniul omenesc ca un răspuns îndrăzneț și categoric redă societății niște oameni excepționali, care datorită voinței energetice cu care sunt înzestrați și puterii lor de creație înfruntă tăria timpului și se înalță semeți pășind cu mândrie în marele [illegible] al nemuririi. Ei înfruntă veșnicia vremii, gra[ție] [illegible] divine din sufletul lor, cu ajutorul căreia [cr]ează, produc și redă viață creației lor. Pe frunt[ea] [illegible] lor, stă scris cu litere de foc „nemurire", opere [illegible] rupte din propriul suflet al artistului. și

Opera de artă este o ființă, al cărei însufleț[ire] de viață este geniul, căci a creea, înseamnă a unifica elementele brute, pe care natura ți le oferă, a le topi împreună, a le turna într'o formă și peste toate aceste operațiuni scânteia divină din sufletul geniului să-i insu[fle] le viață, făcându-o nemuritoare. Acesta-i secretul puterii geniului și al naturii, secret pe care nu-l vom întâlni la toți oamenii. Acoperiți de vălul nemuriri[i] ei se așează în indeferența timpurilor veșnice. Iată numele cărora din „coloniile de oameni" ale speciei omenești, nu scapă de simpla uitare și nu cunosc moarte.

Arta acestora este chemată să ne dea fiorul nemărginitului, frumosul nefiind altceva, după expresia unui critic (Schelling) decât „nemărginitul întruchipat în mărginit." Schopenhauer se pronunță [la fe]l în reflexiile sale asupra acestor oameni excepț[iona]li: „Caracteristica ~~geniului~~ geniilor stă în izla[rea de]
le cerințele practice ale vieții și ale inteligen[ței]
[...]ct geniul adevărat se înalță la contemplarea

ei gre-
lă-
lase
u uriaș
ten-

prototipurilor ideale". Trăind în contemplarea acestor prototipuri, geniul se simte din ce în ce mai străin de cei care-l înconjoară, nefiind în stare să-i facă fericiți, nici de-a fi fericit. Deaceea cu multă dreptate a zis M. Eminescu, arătându-ne înțelesul alegoric al poemului „Luceafărul": „Geniul n'are moarte dar, n'are nici noroc". Norocul nu poate sta alături de veșnicie, el fiind simbolul a tot ce-i trecător, a tot ce-i accidental în lumea aceasta. Nemurirea exclude caracterul de norocos din noțiunea de geniu. El nu-i decât un auxiliar al vremii, pe care genialitatea nu-o cunoaște. Iată cugetarea, care i-a fost de nutriment lui M. Eminescu în crearea nemuritoarelor versuri din „Luceafărul".

Câte nopți senine, câte ceasuri de muncă migăloasă, nu i-au răpit genialului nostru poet aceste versuri, ca'n cele din urmă să reușească să ne înfățișeze toate gândurile sale asupra sorții genialității pe pământ, în acele versuri rupte din sacra lui cugetare și încălzite cu acel suflu divin, pe care numai un geniu

este în stare să-l reverse creației sale!

Iată poemul care a avut menirea să-l facă pe poet nemuritor în literatura universală, Hiperion nefiind decât o reflexie totală a propriei sale personalități. Când Maiorescu spune: „seninătatea abstractă iată nota lui esențială", ultimele versuri ale amintitului poet, nu pot fi altceva, decât un răspuns logic, pe care fatalmente orice geniu este condus să-l dea acelora care se simt strâns legați de pământul pe care-l locuesc:

„Ce-ți pasă ție chip de lut,
„Dac'oiu fi eu sau altul?

„Trăind în cercul vostru strâmt
„Norocul vă petrece
„Ci eu în lumea mea mă simt
„Nemuritor și rece.

Singurătate, izolare, nemurire, iată caracterele unui geniu care-l osândesc să trăiască nefericit și fără no-

roc pe pământ dar care se opun cu fermitate contra ideii zădărniciei sforțărilor omenești, la care ne-a conduce imensitatea timpului. Secolilor, pe care mersul vremii îi îndepărtează pe nesimțite din fața prezentului nu li se mai văd decât culmile, iar aceste culmi semețe nu sunt altceva decât operele lăsate de genii, posterității.

Aspirațiile lor devin stele călăuzitoare ale omenirii iar nățiunile din sânul cărora răsar, se oglindesc în creația lor, cu tot specificul lor etnic, făcându-le și pe ele nepieritoare. Moartea acestor genii, nu poate șterge necuprinsul de pe fruntea lor ci le deschide cu sfială poarta „nemuririi". Ei nu sunt morți decât numai pentru cei morți, căci opera lor va revărsa în eternitate, lumină asupra celor ce vor urma.
In paginile operii lor va pluti mereu aceiași viață, pe care au revărsat-o din primul moment. Lor le putem spune: „Voi sunteți moartea morții și învierea vieții."

Cap. II Mihail Eminescu și națiunea

În decursul veacurilor, geniul românesc n'a realizat o mai reușită întrupare a marilor aspirații naționale, ca în opera lui Mihail Eminescu. Geniul lui poate fi considerat ca sinteza, sau mai bine zis, ca rezultanta, tuturor forțelor creatoare ale neamului nostru. Astăzi, când în scurgerea celor patruzeci și cinci de ani, timpul a netezit în parte tot ce-a fost accidental epocii lui, culmea semeață a operii sale apare în toată măreția și splendoarea ei, în fața ochilor noștri. El este poetul, care a avut menirea să deschidă noi și largi orizonturi în literatura noastră, acela care, a avut menirea să dea forma cea mai perfectă limbii românești și să ne reprezinte în literatura universală cu tot specificul nostru național. Dar geniul lui Eminescu, înainte de a se fi preocupat de problemele mari ale omenirii, și-a îndreptat privirile spre neamul din sânul căruia se ridicase. El s'a simțit întotdeauna strâns legat de neamul său, văzând cum în eul său se răsfrâng

și-și găsesc ecou, toate aspirațiile, gloriile și suferințele nației sale. Încă din timpul adolescenții, Eminescu culege tot felul de poezii populare caracteristice, de care se simte atras și care aveau să exercite mai târziu o influență atât de rodnică și binefăcătoare geniului său.

Această scormonire a întregului tezaur al poporului românesc, rădăcinele pe care și le-a înfipt în tradițiile și obiceiurile simple și curate ale poporului nostru, această sevă hrănitoare pe care poetul a sorbit-o cu lăcomie, pentru a o transforma apoi turnând-o în tipare perfecte, formează temelia edificiului creației lui Eminescu, constitue cel mai sigur suport, pe care în zadar va încerca vremea să-l răstoarne.

Pe aceiași temelie și-a așezat și marele poet german Goethe geniala sa operă „Faust". Ce rost ar avea acel șir de formule vrăjitorești, cu tot arhaismul lor, decât faptul că poetul a căutat să lege cât mai mult opera sa de sufletul națiunii germane? Vitalitatea unei opere de artă de-

prinde foarte mult de rădăcinile, pe care acea operă le are înfipte în marele suflet al națiunii. Căci orice operă de artă; deci și literară fiind un produs al societății, ea trebue să fie un fel de oglindă a realității în care se mișcă poporul, ea trebue să formeze o coardă nouă în marele concert al literaturii universale; iar acea coardă deși armonizată cu sunetele celorlalte corzi, să reprezinte tocmai specificul acelui popor. Iată înțelesul pe care-l dă operei de artă Eminescu, precum și valoarea specificului național dintr'o operă de artă. Chiar din anii fragezi ai primelor clase de liceu, în atmosferă de cald naționalism, creată de dascălul său Aron Pumnul, îl vedem pe Eminescu îndreptându-și atenția către toate chestiunile privitoare la limba și literatura noastră națională. Citește cu pasiune pe toți cronicarii noștri, fiind singurul elev, care înlătură colbul de pe paginile vechilor litopiseți ocupându-se de Basarabi, de Drăculești, de Mușatini

să despice în două văzduhul, dar ale cărui picioare sunt înfipte până'n glesne în pământul strămoșesc. Mai mult ca oricare altul, el a crezut în neam, l-a simțit în adâncime, l-a înțeles în misiunea sa istorică.

În toate ideile sale, fie ele oricât de adânci se vede impregnat specificul nostru național, vedem geniul poporului românesc așa precum în opera lui Dostoewschy sau a lui Dante se observă felul poporului rus sau al poporului italian de a privi și a cugeta. Atât de înrădăcinat se simte în tradițiile națiunii sale, încât neagă orice cultură care deviază de pe calea ei tradițională neîndeplinindu-și misiunea sa istorică. „Cultura cea nouă nu este istorică, și prin urmare nici adevărată". El consideră literatura națională, ca formând focarul spiritului național unde converg toate razele, din toate direcțiunile vieții publice și spirituale". Sfios în numele său, Eminescu a fost un mistic naționalist în numele ideii. Atunci, când a observat că în operile sale, Schiller se depărtează din ce în ce mai

mult de tradiția poporului german, însuflețindu-le cu acel sentiment vag al cosmopolitismului, Eminescu, a cărui concepție asupra artei am văzut-o, îl vede totodată înstrăinându-se și de sufletul său. Tot pentru același motiv, adică, al păstrării limbii și culturii naționale, Eminescu își manifestă bunele sale opinii pentru biserica ortodoxă, unicul institut social, care își are înfipte rădăcinile în tradiția neamului nostru. Biserica păstrează limba și națiunea și e prin aceasta cea mai înaltă instituție de cultură." Iar în altă parte spune: „Patriotismul nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului". Fără cultul trecutului nu există iubire de țară". „Națiunea nu trăește decât prin trecutul ei. Viitorul, nu trebue să fie decât o reflexie a trecutului - căci fără trecut care formează temelia unei națiuni, nu poate propăși o națiune. Deci orice civilizație adevărată, nu poate consista decât într'o parțială întoarcere la trecut, la elementele bune, sănătoase, proprii de desvoltare". Ce idei, ce gândire sublimă!

Iată de ce, naționalismul românesc în forma

lui cea mai nobilă, cea mai nepieritoare, trebue văzută în M. Eminescu, care s'a hrănit din toată seva hrănitoare, ce-o cuprinde viața poporului nostru. Și totuși, această icoană sfântă a neamului, a avut nenorocul, de-a fi făcut de către aceia, în sufletul cărora n'a vibrat nici o coardă, la expresia cea mai perfectă, a suferințelor neamului nostru, această încarnație a geniului românesc, a fost trecut rând pe rând, prin calapoadele a nouă națiuni, a fost făcut armean, bulgar, polon, rus, rutean, turc, mai știu eu ce și numai român nu. N'a fost român acela, în sufletul căruia au găsit ecou toate suferințele neamului nostru. N'a fost român acela, care asistând la tragedia românismului, nu găsește decât accente de revoltă pentru tot ce se atinge de viața națiunii sale.

Aceasta-i răsplata posterității; aceasta-i recunoștința! Dar chiar, luând ca punct de plecare, seriozitatea în documentație, iată ce ne spune Călinescu, despre originea poetului: „Judecând în lumina însăși a documentelor și fără fanatism etnic, putem spune că,

nicicun scriitor român, nu-și poate afirma mai cu putere ca Eminescu, puritatea sângelui românesc și nu-și poate număra ca el strămoșii moldoveni pe degete, vreme de două veacuri". În poezie, Eminescu a știut să toarne în tipare tot așa de perfecte, dragostea de neam, dându-ne două din cele mai frumoase poezii „Scrisoarea III" și „Doina", care vor rămâne adevărate perle în literatura noastră. Durerea umilinții prezentului, jicnește adânc sentimentul ~~(de iubire al neamului)~~ iubirii de neam a lui Eminescu, care negăsindu-i nici un chip de îndreptare, îl face să se refugieze în lumea trecutului pe care o simte aproape de el. Numai un artist care își sacrifică simțirea sa, în admirația vieții patriarhale a trecutului, a putut să ne dea cea mai puternică viziune a trecutului nostru național. Pentru Eminescu, trecutul istoric al poporului românesc, devine o a doua realitate, de unde și bogăția de imagini așa de plastice, precum și limba veche așa de curgătoare. El a trăit atât de intens viața noastră din trecut încât,

nu se simte străin în nici o epocă; iar limba expresie a vieții, o mânuiește cu cea mai mare dexteritate. Figura lui Mircea cel Bătrân, simbolul înțelepciunii și vitejiei poporului nostru, ne apare plină de modestie și simplicitate.

Cu privire la credința, pe care viteazul Voevod o avea asupra victoriei în lupta ce-o va purta cu Soliman, la Eminescu observăm aceiași adâncă cunoaștere a specificului nostru etnic, încât răspunsul lui Mircea, apare tot așa de simplu și modest, ca și personalitatea sa:

„Eu? îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul!
„Și de-aceea tot ce mișcă în țara asta, râul, ramul,
„Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este;
„Dușmănit vei fi de toate, fără prinde chiar de veste.
„N'avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
„Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!"

Din această credință a popoarelor agricole, că omul este una cu pământul, țăranul român și-a tras vitejia și apărarea moșiei strămoșești; iar expresia cea mai reușită cu privire la aceasta, tot la Eminescu o găsim.

Pentruca contrastul între tabloul vieții contimporane și cea a trecutului istoric, să fie pus mai în evidență, mai accentuat, Eminescu a avut geniala intuiție de a ne înfățișa câteva versuri, care prin frumusețea limbii lor și prin bogăția de simțire, vor rămâne ca niște cristale de diamant, alături de graiul pițigăiat al contimporanilor săi. Iată minunea eminesciană, căci ~~ant~~ altfel n'o pot numi:

„De din vale de Rovine
„Grăim, Doamnă, către tine,
„Nu din gură, ci din carte,
„Că ne ești așa departe.
„Te-am ruga, mări, ruga,
„Să-mi trimeți prin cineva
„Ce-i mai mândru 'n valea Ta:
„Codrul cu poenele,
„Ochii cu sprincenele.
„Căci și eu trimite-voi
„Ce-i mai mândru pe la noi.

„Oastea mea cu flamurile,
„Codrul și cu ramurile,
„Coiful 'nalt cu penele
„Ochii cu sprincenele.
„Și să știi că-s sănătos,
„Că, mulțumind lui Cristos,
„Te sărut, Doamnă, frumos".

Pentru prezent, sentimentul de iubire ~~[illegible]~~ a națiunii, se împletește strâns cu disprețul, batjocorirea, și biciuirea desfrâului și a corupției, pentru a crea acele satire, adevărate fresce ale societății lui contimporane. Ce accente ne-am fi așteptat din partea unui om adânc străbătut de acest instinct al iubirii de națiune, când își vedea neamul condus de toate stârpiturile țărilor străine, când toți gâgăuții, toți gusații strecurați în țară, devin conducătorii acestui neam oropsit?

„Și apoi în sfatul țării se adun să se admire:
„Bulgăroi cu ceafa groasă, Grecotei cu nas subțire,

„Toate cantrele acestea sunt pretinse de Roman,
„Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian!
„Spuma astă-nveninată, astă plebe, ăst gunoi,
„Să ajung-a fi stăpână şi pe ţară şi pe noi?
„Tot ce-n ţările vecine e smintit şi stârpitură,
„Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,
„Tot ce e perfid şi lacom, tot Fanarul, toţi iloţii,
„Toţi se scurseră aicea şi formează patrioţii,
„Încât fonfii şi flecarii, găgăuţii şi guşaţii,
„Bâlbâiţi cu gura strâmbă, sunt stăpânii astei naţii!
„Voi sunteţi urmaşii Romei? Nişte răi şi nişte fameni!
„I-e ruşine omenirii să vă zică vouă oameni!

Desigur că accente de indignare şi de desnădejdie. Atunci când vălul de pe statuia lui Ştefan cel Mare, fu dat la o parte făcând s'apară măreaţa figură a Voevodului, glasul conştiinţii naţionale în clocotitoarea sa durere n'a putut găsi decât accente de sinceră revoltă şi ură, pentru acele care au lăsat soarta ţării şi cea a tăramului în mânele hărpăreţe ale

străinilor-cotropitori. Nota satirică aspră oarecum în Scrisoarea III, o vedem transformându-se într'o satiră amară şi vehementă, pentru ~~aceia~~ acea pătură parazitară de străini, care suprapunându-se peste organismul sănătos al naţiunii, tinde să-l sufoce. Poetul începe poezia, descriindu-ne starea deplorabilă în care se află neamul românesc întreg, din cauza năvălirii acestor străini, care năpădind asupra ~~naţiei~~ lui, fac ca „vechiul popor a lui Mircea Basarab să dispară şi să emigreze". Ce durere mare simte poetul, când vede „codrul frate cu Românul" plecându-se la securea duşmanului, secându-i toata viaţa din el până şi izvoarele în murmurul cărora putem citi întreg trecutul istoric al neamului nostru! Codrul apărătorul şi adăpostul neamului nostru, pe vremuri de grea cumpănă, îl vede ruinat, secătuit. Putea oare inima poetului să mai reziste? Eu cred că nu. Explozia în astfel de circumstanţe, în faţa acestei realităţi era inevitabilă, pentru un suflet ca lui Eminescu când interesele vitale ale naţiunii

erau vizate. Iat-o:

„Cine-a îndrăgit străinii
„Mânca-i-ar inima câinii,
„Mânca-i-ar casa pustia
„Şi neamul nemernicia! sunt versurile în care

se vede culminând ura poetului atât pentru străini cât şi pentru acel gen de oameni, care au frumosul obiceiu de-a iubi tot ce-i străin şi de-a uri tot ce-i românesc.

În faţa situaţii atât de triste şi'n faţa desnădejdii de care se simte copleşit, poetul evocă măreaţa figură a Domnitorului Ştefan cel Mare şi Sfânt, care unind în personalitatea sa, atât credinţa de Dumnezeu cât şi iubirea faţă de moşia strămoşească reprezintă cele două ipostaze ale sufletului românesc. Faptul că-i scrise în forma versului popular, relevă şi mai bine sincera revoltă a poetului, făcându-ne totodată să credem că Eminescu a fost şi va rămâne într'adevăr exponentul / suferinţelor poporului nostru.

Mihail Eminescu a fost unica perso-

nalitate până'n prezent, care a avut viziunea clară a tristei urmări, pe care străinismul o lasă asupra sorţii neamului nostru atât ca mod de a privi cât şi ca mod de-a cugeta. „Neţinând seama, spune el, de aceste urmări ale străinismului, oamenii noştri sunt cuprinşi de un cosmopolitism sec şi amar, crezând că astfel vom putea trece în ochii Europei drept naţiune civilizată."

Iată raportul pe care-l putem stabili între naţiunea românească şi genialitatea lui Eminescu. Când iubirea de ţară ajunge cu timpul la paroxism, când poetul exaltă într'atâta voinţa oarbă de a trăi a unei naţii, apropiindu-se de Nietzsche, cu deosebirea că supraomul devine statul naţional, când poetul spune textual „E o ură logică. Te ucid ca să nu mă ucizi. Trebue să pieri ca să exist eu", având în vedere conservarea naţiunii, este o urmare logică să admitem că Eminescu este şi va rămâne cea mai strălucită încarnaţie a geniului neamului românesc. Intronând primatul naţiunii, spunând că singurul lucru pe care

poate face individul este de-a se pune în serviciul na-
țiunii sale, el se ridică categoric contra chestiunii
cosmopolite, pe care o crede că este imposibilă și deci
inexistentă. „Cosmopolitismul este o imposibilitate, o
simulațiune, care întotdeauna a avut la temelia lui
un interes. El nu-i decât o simulație a străinilor, pen-
tru a nu-și primejdui interesele în cadrul națiunii în
care trăesc. Individul care are într'adevăr dorința de a lu-
cra pentru societate, nu poate lucra pentru omenirea care
nu există decât în părțile ei concrete, în naționalități.
Individul e osândit prin timp și spațiu, de a lucra pentru
acea singură parte căreia îi aparține. În zadar ar în-
cerca chiar, de a lucra pentru toată omenirea — el este
strâns legat prin lanțuri nedesfăcute din grupa de oa-
meni în care s'a născut". (Despre naționalism și cosmo-
politism.) Ca un corolar al acestor concepții, Eminescu
se revoltă contra elementelor alogene, infiltrate pe te-
ritoriul național, formulând faimoasa teorie a pă-
turei superpuse. Când s'a convins de pericolul pe

care-l prezintă toată spuma de fanarioți șarlatani și de
evrei paraziți, aprins de-o ură instinctivă contra tuturor
elementelor istorice și autohtone, când convins că, clasa
~~(ile noastre sociale cele mai puternice)~~ noastră cea mai
puternică — țărănimea — se prăbușește sub ochii lui, când
în fine boerimea noastră din războinică și mândră ce
era, a devenit în cea mai mare parte servilă și plină
de lașitate încrucișându-se cu stârpitura Grecului mo-
dern sau suferind nefasta influență a Evreului șiret
și corupt, era și firesc ca Eminescu, a cărui iubire
pentru neamul său am văzut-o, să ceară ca un impe-
rativ categoric, ca o ultimă scăpare naționalizarea lup-
tei spunând: „Sau țara aceasta să fie în adevăr ro-
mânească, înlăturând definitiv pătura aceasta ~~de~~ super-
pusă de pungași și de cocote, sau nici nu merită să fie".

Opera lui având-și rădăcinile adânc în-
fipte în tradițiile neamului nostru, formează un bo-
gat și puternic izvor de lumină în cultura noastră,
ale cărui raze vor străbate departe în negurile

viitorului, spre a lumina și generațiilor posterioare drumul pe care trebue să meargă pentru a se pune și ele în serviciul neamului lor și spre a nu stingheri interesele vitale ale națiunii. Istoria neamului nostru n'a cunoscut un om, stăpânit ca și Eminescu de gândul unității noastre naționale cu tendința de a se da în întregime pentru ridicarea neamului său. In lumina zilei de azi, Eminescu apare ca părintele ideologiei naționale, ~~pe care~~ căruia generațiile care-i urmează se vor simți îndatoritoare să-i asculte cuvântul, ori de câte ori vor hotărî de soarta națiunii românești, pe care a dorit-o ridicată la propria ei valoare.

Cap III. Opera sa literară - poet genial

Apariția unui mare poet liric de adâncimea lui Eminescu, la începutul unei literaturi tinere, lipsită de orice maturitate, este într'adevăr miraculoasă. Apare cu atât mai miraculoasă cu cât Eminescu se reprezintă sub toate formele pregătit, de a croi drumuri noi în literatura noastră. El a fost un mare temperament artistic, complectat de o cultură vastă și de-o originalitate marcantă, caractere care-l fac să se impună din primul moment cititorului, care s'a hotărît să-i cunoască opera sa literară.

Astăzi, când presa așa de răspândită descoperă la tot pasul o mulțime de genii, este o mare datorie a noastră, de a ne îndrepta privirile spre adevăratul creator de artă, în opera căruia găsim o lume de gândiri și simțiri originale, produsul a lungi de ani de frământare, de meditație și continuu zbucium sufletesc. El n'a fost un simplu amator de artă, ci creator în adevăratul sens al cuvântului.

Deși a trăit puțin și-a scris în aparență puțin, totuși volumul său de poezi plus cele câteva producții în proză cuprind gândurile și simțirile lui sincere, concentrate și șlefuite până la perfecțiune.

Înainte ca geniul lui Eminescu să fi turnat concepțiile și simțirile sale în acele versuri, pe care le vom vedea așa de frumoase și perfecte, talentul lui trecu printr'o perioadă, în care se observă marea influență a romantismului apusean. El s'a apropiat de romantism pentrucă, intr'acolo îl ducea temperamentul său, fiindcă se simțea legat organic de această școală. Pentru cititorul, care ar vrea să-i cunoască cu adevărat opera sa literară, trebue să-i cunoască în prealabil producțiile sale din tinerețe, și'n special proza sa, în care se observă sclipiri din geniul său de mai târziu, talentul poetului aflându-se abia în faza embrionară. „Proza sa literară trebue privită ca un punct de plecare în ascensiunea lui spirituală" spune cu drept cuvânt criticul

nostru literar Lovinescu. Deși foarte modestă din punct de vedere al creației artistice, totuși ea prezintă meritul, că prin ajutorul ei să putem so cunoaște mult mai ușor personalitatea poetului. Comparând-o cu opera poetului din timpul maturității observăm migăloasa muncă pe care Eminescu a depus-o în creația sa, ca să ajungă dela aceste modeste realizări, la forma definitivă a operii sale. Dintre toate scrierile sale în proză, aceea care se impune mai mult prin stilul ei, prin marile probleme pe care le abordează precum și originalitatea sa, este nuvela filosofică „Sărmanul Dionis". Nuvela aceasta deși scrisă sub puternica influență a romantismului german și mai ales sub influența teoriei metafizice a lui Kant asupra subiectivității noțiunilor de timp și spațiu, totuși se impune prin faptul că ne înfățișează marea personalitate a lui Eminescu, care e în stare să strângă și să asimileze atâte influențe străine, ca să ne prezinte o operă purtând pecetea originalității sale.

Fiind o realizare a epocii de recepție, atunci când geniul poetului este alimentat de adânca cugetare filosofică germană, „Sărmanul Dionis" este un material eminescian în devenire și'n căutarea unor noi forme definitive, decât o realizare desăvârșită. Nuvela la rândul său, este o prelucrare evoluată și'n mare măsură mai reușită a unui material mai vechiu tratat în tinerețe în romanul „Geniu pustiu".

Pentru înțelegerea fondului lucrării care-l constitue, după cum am spus o teorie metafizică Kantiană, vom reproduce un mic pasagiu citat din fragmentul, care servește de introducere în nuvelă:

„.... În faptă, lumea-i visul sufletului nostru. – Nu există nici timp nici spațiu – ele sunt numai în sufletul nostru. Trecut și viitor e în sufletul meu, ca pădurea într'un sâmbure de ghindă și infinitul asemenea, ca reflectarea cerului înstelat într'un strop de rouă." Nu rămâne de aflat decât misterul prin care să ne punem în legătură cu aceste două ordine de lucruri, existente în

Câtă admirație și cât dispreț în acelaș timp! Peste această tinerețe vin și se suprapun ideile metafizice pesimiste care cu timpul vor absorbi întreaga sa personalitate. Deocamdată ideile sunt modeste și sfioase ferindu-se parcă de-a-și face apariția prin cugetarea poetului. Deaceea era și natural ca ideile aceste de curând sădite în gândirea lui să n'aibă tăria de-a-l convinge nici pe cititor dar nici chiar pe poet. Spre exemplificare vă voi cita ultimele versuri ale aceleiași poezii, care nu ne aduc la nici o concluzie:

„Rămâneți dară cu bine, sfinte firi vizionare,
„Ce făceați valul să cânte, ce puneați steaua să zboare,
„Ce credeați o altă lume pe-astă lume de noroi!
„Noi reducem tot la praful azi în noi, mâine'n ruină
„Proști și genii, mic și mare, sunet, suflet, lumină
„Toate's praf... Lumea-i cum este, și ca dânsa suntem noi.

Tot o expresie a energiei sale vitale, este și poezia sa cu caracter social „Împărat și proletar". Pe o u-

lită nicăieri, poetul ne înfățișează o tavernă mohorâtă, 'le ale cărei mese lungi și murdare este strânsă o ceată de tineri, cu fețele întunecate, care se agită și se revoltă în contra mizeriei în care se zbat. Poetul desprinde din această mulțime, pe unul în sufletul căruia găsesc ecou toate nedreptățile sociale, toate abuzurile păturei conducătoare, care le exploatează munca, izbucnind în niște accente de clocotitoare revoltă. Cuvintele lui cheamă la luptă întreaga plebea proletară, să scutere în sfârșit jugul care de veacuri apasă pe spinarea lor:

„De ce să fiți voi sclavii milioanelor nefaste,
„Voi, ce din munca voastră abia puteți trăi?
„De ce ~~să~~ boala și moartea să fie partea voastră
„Când ei în bogăția cea splendidă și vastă
„Petrec ca și în ceruri... n'au timp nici de-a muri?
„De ce uitați că'n voi e și număr și putere
„Când vreți puteți prea lesne pământul să'mpărțiți
„Nu le mai faceți ziduri unde să'nchidă avere,

„Pe voi unde să'nchidă, când, împinși de durere,
„Veți crede c'aveți dreptul și voi ca să trăiți.

Dar germenul pesimismului intelectual odată prinzând rădăcini se desvoltă din ce în ce mai mult, influențând în persoana de astă dată a Cezarului, cu mai multă tărie. Mărindu-și sfera în gândirea lui Eminescu din ce în ce mai mult, el devine și mai intens, contopindu-se în parte cu personalitatea poetului. El contrabalansează puterii vitale și devine de acum încolo unicul stăpân al cugetării eminesciene. Dreptatea socială, pentru care el și-a pus toată simțirea, tot sufletul, fiind o iluzie în lumea aceasta, unde dorința de mărire ascunsă în inima tuturor muritorilor constitue singura realitate, primește o lovitură de grație din partea pesimismului său metafizic, care în curând va cânta victoria finală. Ultimele redute foarte slabe ale afirmării dorinței de-a trăi a ~~lui Emin~~ poetului, sunt distruse complectamente odată cu hotărârea pe care o ia poetul, ~~când își pune~~ de a răspunde la întrebarea

Ce este existența? Ce este viața omului în sine? Intrebare la care pesimismul în sfârșit victorios, răspunde fără nici o ezitare:

„A fi? Nebunie și ~~tr~~ tristă și goală;
„Urechea te minte și ochiul te înșeală;
„Ce-un secol ne zice, ceilalți o dezic —
„Decât un vis sarbăd, mai bine nimic.

Acum, când am văzut că pesimismul metafizic a pus stăpânire asupra personalității poetului, când cugetătorul nostru își clădește concepții asupra diferitelor probleme filosofice, este timpul să ne întrebăm. A fost Eminescu un filosof? Gh. Călinescu ne răspunde categoric și fără nici o ezitare: „Eminescu a a fost un poet cu idei metafizice împrumutate". Și are dreptate. Da. Eminescu n'a fost un filosof, căci, a fi filosof în înțelesul propriu al cuvântului, înseamnă a avea un sistem întreg de gândire și idei asupra diferitelor probleme adânci ale omenirii, care prezintă o unitate și care e o creație proprie persoanei care a

gândit-o. Eminescu n'a creat și nici n'a avut de gând să creeze un sistem filosofic propriu. El a fost pasionat de ~~gândirea~~ cugetarea filosofică, dar răspunsul la diferitele întrebări metafizice, ci a preferat să-l ia din alte sisteme filosofice. Eminescu n'a fost filosof și aceasta nu-i scade cu nimic din meritul său. El a fost poet, da, poet genial, ~~la~~ și chiar cel mai mare gânditor politic al românilor. Dacă nu-i original ca filosof, în schimb în toate ideile sale filosofice, el a știut să imprime felul său de a vedea și a cugeta, încât ajunge la o expresie cu totul originală. Forma originală în care a știut să le îmbrace, lumina pe care a reflectat-o din nou asupra apusului, unde și-a însușit cultura sa vastă, după ce-a trecut-o prin prisma sufletului său de adevărat poet genial, îl face pe Eminescu să ocupe un loc de frunte printre geniali poeți și scriitori ai apusului ca Dante, Goethe, Schakespeare, și Baudlaire. Nu ca filosof ci ca artist genial și ca gânditor politic va înfrunta Eminescu veș-

nicie timpului. Câte sisteme filosofice nu și-au dat întâlnire în laboriosul suflet al poetului, ce peste toate acestea să pună pecetea personalității sale, ajutat fiind de marea sa putere de asimilare a cunoștințelor, pe care apusul i le-a pus la dispoziție!

În poezia sa din epoca maturității artistice, găsim o necunoscută vibrare de gândire și de sentiment, o altă limbă, o nouă viață iar versul plin de lumină nouă și ritm. Pesimismul metafizic, a cărei victorie am prevăzut-o devine stăpân definitiv iar predilecția pentru întreaga filosofie germană, devine cu timpul un cult pentru titanul pesimismului filosofic anume Schopenhauer. Metafizica lui va constitui unicul nutriment al poetului, pe când criticismul lui Kant și idealismul lui Hegel își vor micșora din ce în ce sfera în conștiința poetului.

Orizontul poetului din timpul tinereții, în sufletul căruia găsea ecou nedreptățile sociale, acea poezie plină de revoltă și vitalitate, se întunecă,

iar poetul în dezamăgirea sa, năzuiește spre „Nirvana" în perul veșnicului repaos. Acesta-i abecedarul sufletesc al poetului din această perioadă, și tot în această epocă vedem apărând acele sublime realizări artistice a geniului său „Scrisoarea I-a". Nu voi căuta să analizez ideile și simțirile, care împletite de mâna genială a poetului și îmbrăcate într-o ~~formă~~ limbă cu o mare putere expresivă au putut da unitatea artistică a producției, ce prin analiză să-și piardă frumusețea și mă voi mărgini în a vă reproduce versurile, care constituie măreţul tablou dela începutul „Scrisorii:

„Lună tu, stăpâna mării, pe a lumii boltă luneci
„Și gândirilor dând viață, suferințele întuneci;
„Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
„Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
„Peste câte mii de valuri strălucirea ta străbate,
„Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
„Câte țărmuri înflorite, ce palate și cetăți
„Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!

„Și în câte mii de case lin pătrunsu-ai prin ferești,
„Câte frunți, pline de gânduri, gânditoare le privești!
„Vezi un rege ce-mpânzește globu-n planuri pe un veac,
„Când la ziua cea de mâine abia cuget-un sărac,
„Deși trepte osebite le-au ieșit din urna sorții,
„Deopotrivă stăpânește raza ta. și geniul morții."

Concluzie, la care necondiționat il duce pesimismul său metafizic este zădărnicia sforțărilor omenești, adăugând veșnicul refren:

„Căci e vis al neființei universul cel himeric."

Alături de concepția sa filosofică din „Scrisoarea" în care pesimismul este o urmare a unei idei metafizice teoretice, care nu vizează numai viața și nici omenirea, ci universul întreg, ba chiar misterul creațiunii, Eminescu realizează, având ca suport tot același pesimism „Glossa" dar de data aceasta, reducându-și sfera preocupărilor sale la viața de toate zilele a omenirii. Aceiași concluzie asupra nimicniciei vieții, același etern joc al legilor fatale și

universale, de care este cârmuită omenirea, il face pe Eminescu, ca să fixeze normele după care trebuie să se conducă un înțelept în viața aceasta să fie întrucâtva mângâiat. Care sunt aceste precepte vom vedea.

Deși omenirea prezintă dela creație, mereu aparente unei veșnice schimbări și propășiri înspre progres, prezentând tot felul de aspecte înșelătoare, singura realitate o constituie numai prezentul.

„Tot ce-a fost ori o să fie,
„În prezent le-avem pe toate,
„Dar de-a lor zădărnicie
„Te întreabă și socoate."

În fața acestei zădărnici a fenomenelor lumești, înțeleptul își îndreaptă privirile spre marele infinit al sufletului său și adâncindu-se în el rămâne impasibil la zgomotele deșarte ale omenirii. Nimic din tot ce îmbracă masca fericirii să nu fie îndrăgit de înțelept, ci idealul lui suprem să-l constitue renunțarea la tot ce formează bucuria acestei lumi

Iată idei, iată cugetări filosofice pe care numai un talent genial, numai o mână măiastră ca a lui Eminescu poate să le toarne în tipare ca acestea, într'o poezie cu legi rigide și într'o formă fixă:

„Vremea trece, vremea vine,
„Toate-s vechi și nouă toate;
„Ce e rău și ce e bine,
„Tu te-ntreabă și socoate;
„Nu spera și nu ai teamă;
„Ce e val ca valul trece;
„De te-ndeamnă, de te cheamă,
„Tu rămâi la toate rece.

Numai rece? Da. Căci înțeleptul rece trebuie să fie în viață. Dar cu „nemurire"? Ea se cuvine numai geniilor, deaceea Eminescu n'a reunit aceste două caractere decât în persoana geniului. În gura lui a găsit mai nimerit ca peste ironice sfaturi a mediocrităților să rămână disprețuitorul răspuns al „Luceafărului":

„Trăind în cercul vostru strâmt
„Norocul vă petrece —
„Ci eu în lumea mea mă simt
„Nemuritor și rece."

Iată-ne ajunși în fața măreţului poem, care împreună cu poetul nu va cunoaște moarte, și în care avântul ideii și puterea sentimentului și-au luat sborul suprem. Concepția poetului asupra lumii și vieții rămâne aceiași. Fata de împărat, simbolul iubirii pământești, ~~o vedem că~~ își sacrifică iubirea platonică, ideală a Luceafărului, pentru a se îmbăta în amorul sensual a lui Cătălin. Oamenii de rând văd idealul, tind, vor să se apropie de el, totuși se simt legați prin lanțuri grele de pământul pe care-l locuesc.

Alături de ideea sorții genialității și concepția poetului despre viață și iubire, în „Luceafărul" se observă tot felul de influențe filosofice țesute pe ~~un~~ scheletul unui basm român. Din toate aceste influențe vom desprinde influența teorii kantiene, asupra subiectivității timpului și a spațiului, căreia Eminescu a știut de ~~atâ~~ dată aceasta să-i dea for-

ma cea mai plastică și perfectă. Insistarea aceasta special asupra acestei influente, ne va releva și mai bine, faptul că poetul avea obiceiul prelucrării unui material mai vechiu, muncit de idealul unei forme cât mai expresive și mai proprii. Cât de abstractă apare noțiunea de spațiu și ce materializare reușită, în ce imagini plastice a fost turnată! Iată în ce constă secretul minunii eminesciene.

„Căci unde ajunge nu-i hotar
„Nici ochi spre a cunoaște,
„Și vremea'ncearcă în zadar
„Din goluri a se naște.

Fiorul, pe care nemărginitul spațiului ni-l inspiră, îl vedem condensat în cuprinsul numai a patru strofe:

„Porni luceafărul. Creșteau
„In cer a lui aripe,
„Și căi de mii de ani treceau
„In tot atâtea clipe.

„Un cer de stele dedesupt,

„De-asupra-i cer de stele, -
„Părea un fulger ne'ntrerupt,
„Rătăcitor prin ele.

„Și din a chaosului văi
„Jur împrejur de sine,
„Vedea ca'n ziua cea dintâi,
„Cum izvorau lumine.

„Cum izvorând, îl înconjor
„Ca niște mări, de-a notul...
„El zboară, gând purtat de dor,
„Până piere totul, totul;"

Dintre toate poeziile sale, „Luceafărul" este aceea în care se văd împletindu-se toate influentele pe care genialitatea lui Eminescu le-a receptat, toate problemele mari, care-i dădeau aceea neliniște sufletească, tot ce-a cugetat, a simțit și a năzuit, evidențiindu-ne multe din fețele personalității sale.

Poezia, în care însuși poetul și-a pecetluit soarta arătând neputinţa geniului de-a se coborî la nivelul oamenilor de rând, la nivelul mediocrităţilor precum și neputinţa celor din urmă, de-a se ridica la nivelul lui, reprezintă quintezenţa poeziei eminesciene. Valoarea literară a poeziilor sale filosofice nu constă ~~din~~ în adâncimea ideilor ci'n felul original ~~...~~ al exprimării precum și'n sentimentele pe care ni le sugerează. „Literatura spune D-l prof. N. Iorga, este un lucru de viaţă, o concentrare a vieţii, o sugerare a vieţii; iar poetul, adăogăm noi care întrunește aceste calităţi ale literatului în cel mai înalt grad este Eminescu. El nu ne înfăţişează viaţa în toate elementele ei, el scoate din ea tot ce nu prezintă nici o importanţă și păstrează ce-i caracteristic. Da, literatura e un lucru de sugestie". Am în faţa mea sonetul „S'a stins viaţa". Îi spun sonet, pentru că'n această formă a fost turnată poezia. Eu prefer însă ~~=~~ ca'n cazul de ~~de~~ faţă să vă prezint o poezie, o creaţie artistică perfectă și dacă vreţi puteţi s'o denumiţi

sonet. Căci clasificarea care se face producţiilor literare, în genuri și specii nu ne va arăta niciodată frumuseţea unei ~~producţii~~ astfel de producţii. Unitatea artistică nu trebuie sfărâmată pentru gustarea frumuseţii sale. Căci ce facem noi ~~altceva~~, când situăm o poezie în cutare gen și apoi în cutare specie, altceva decât să fragmentăm unitatea pe care o prezintă creaţia? Analiza e bună în domeniul ştiinţelor exacte, dar în artă niciodată.

Nu cercetarea fragmentară a unei producţii artistice, pentru a o încadra în cutare gen sau specie ne ~~va~~ va desvălui valoarea estetică, ci contemplarea întregii unităţi organice pe care o prezintă și cu toată viaţa pe care o conţine.

Închipuiţi-vă că veţi găsi un ciob, un fragment din una din capod'operile lui Fidias. Veţi putea gusta frumuseţea creaţiei geniului grec? Desigur că nu. De ce? Fiindcă fragmentând producţia artistică, distrugem atât viaţa pe care artistul i-a insuflat-o cât și frumuseţea în care artistul și-a turnat ideea sau excitaţia din afară. Deci valoarea ei ~~artistică~~ estetică, frumuseţea

ci nu constă în aceea că-i sonet, ci'n faptul că-i o perlă din domeniul producțiunilor artistice. O viață întreagă a unui oraș, care a jucat un rol însemnat în decursul veacurilor, toată măreția trecutului acestui oraș, în contrast cu stingerea prezentă a acestei înfloriri, o istorie întreagă, ne va sugera citirea acestor strofe. Iată-le

„S'a stins viața falnicei Veneții,
„N'auzi cântări, nu vezi lumini de baluri.
„Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
„Pătrunde luna înălbind pereții.

„Okeanos se plânge pe canaluri
„El numa'n veci e'n floarea tinereții,
„Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
„Izbește'n ziduri vechi sunând din valuri.

„Ca'n tintirim tăcere e'n cetate
„Preot rămas din a vechimii zile,
„San Marc, sinistru miezul nopții bate.

„Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
„Rostește lin, în clipe cadențate:
„Nu'nvie morții - e'n zadar, copile!"

Ce simțire adâncă, și ce frumuseți ritmice ne atinse încă până la el! Din acest punct de vedere am căutat să privesc opera literară a lui Eminescu și tot pornind dela aceleași premize voi căuta s'o expun și mai departe. Tot așa de bine a știut Eminescu să ne cânte și acel sentiment determinativ în viața tuturor ființelor, anume iubirea. Gama întreagă de sentimente, pe care iubirea o oferă celor atinși de săgeata zeului indic Kamadeva, au fost exprimate de Eminescu cu atâta gingășie, meșteșug și delicatețe, încât cu greu va reuși cineva să-l egaleze cel ~~pot~~ mult sin această privință. Cântarea ~~p~~ erotică în genere se desfășoară în mediul vast al naturii. Natura servește la Eminescu drept cadru, pentru cântarea acestui sentiment subiectiv, formează decorul în care se așează propriile frământări sufletești ale poetului. Poezia erotică se desvoltă simultan cu cea a na-

turii, se împletesc și se suprapun, așa încât rare vor fi poeziile sale erotice în care elementul naturii să lipsească cu desăvârșire. Această simbioză a acestor două motive eminesciene, ne face să le studiem împreună condiționându-se reciproc. Năzuind după o dragoste sinceră, patriarhală și platonică poetul își încadrează sentimentul acesta în sânul naturii creînd astfel niște poezii a căror unitate artistică apare ca ceva perfect organic. „Scrisoarea „S-a dus amorul" Venere și Madonă", Luceafărul, ilustrează tocmai concepția poetului despre iubire, pe care o vrea serafică lipsită de orice aspect brutal și senzual, iubire care apropie pe om de prototipul ideal. Concepția aceasta se armonizează perfect de bine cu pesimismul său metafizic, lucru pe care-l constatăm atât în „Luceafărul" cât și în poezia „S-a dus amorul".

„Prea mult un înger mi-ai părut
„Și prea puțin femee,
„Ce fericire ce-am avut
„Să fi putut să stee.

„Și poate că nici este loc
„Pe-o lume de mizerii
„Pentru un atât de sfânt noroc
„Străbătător durerii."

Acestei iubiri platonice, se opune diametral dragostea senzuală, pe care poetul o disprețuește și-o satirizea- concretezându-o în femeia de moravuri ușoare, Dali

„Când cocheta de-al tău umăr ți se reazimă co
„Dacă un demon ai în suflet, te gândește la Dalil
„Când vezi piatra ce nu simte, nici durerea și nici
„De ai inimă și minte, fugi în lături, e Dalila!

Golul sufletesc, care-l pricinuește despărțirea de iu să, aduce o schimbare radicală a sentimentului său erotic, devenind din senin, elegiac, atmosferă pe c o vom întâlni în toate poeziile sale de mai târziu.

Aceste spuse despre erotica sa, să v dem acum, cum a fost privită, simțită și cântată tura înconjurătoare, de sufletul lui Eminescu. Introdusă pentru prima dată în poezia „Mortua

ca n-o mai vedem absentă dela nici o poezie fie din ciclul filosofic, fie din cel erotic. In contrast cu marii lirici ai Apusului ca Baudlaire, Alfred de Vigny și alții, care au dispreţuit-o, Eminescu găsește un refugiu în mijlocul ei, aici în sânul ei putând gusta acele clipe rare de fericire. Integrarea cu natura, precum și dragostea pentru natură a poetului, ne face să credem că Eminescu a privit-o prin prisma sufletului său de adevărat român. Rolul consolator pe care l-a avut natura pentru întregul popor românesc, l-a avut și pentru sufletul poetului, caracteristică care ne face să vedem și cu această ocazie cât de strâns era împletită genialitatea lui Eminescu cu sufletul întregii națiuni pe care a iubit-o așa de mult.

Toată gândirea și simțirea sa, a armonizat-o cu natura pe care o considera leagănul durerilor sale. Fericirea poetului consta numai în dorința de a se integra cu natura, considerându-se un element al ei. Multe sunt elementele din

natură pe care le găsim în poeziile lui Eminescu, dar acela care ocupă un rol primordial este luna.

„Părea că printre nouri s'a fost deschis o poartă,
„Prin care trece albă regina nopții moartă, —
„O dormi, o dormi în pace printre făclii o mie
„Și în mormânt albastru și'n pânză argintie,
„In mausoleu-ți mândru al cerurilor arc,
„Tu adorat și dulce al nopților monarc".

sunt versurile cu care poetul își începe elegia sa „Melancolie", ca pe urmă tot cu acest element să ne ofere acel magistral tablou dela începutul „Scrisorii I".

Trecând la celelalte elemente, pe care Eminescu le întrebuințează în poezia sa, cele care ocupă un loc oarecum mai important sunt codrul cu toată viața din sânul lui, murmurul izvoarelor, lacul cu apele lui limpezi, cornul cu sunetul lui duios precum și imensitatea oceanului cu valurile veșnic sbuciumate, ca sufletul neliniștit al poetului. Pesimismul intelectual, care cu timpul copleșise întreaga perso-

ralitate a poetului ~~ce~~ era și natural să-l ducă la concluzia că unica clipă de fericire n'o va putea gusta decât integrându-se cu natura. Ca un puternic ecou al acestei dorinți apare poezia „Mai am un singur dor”.

Când poetul a vrut ca să-și toarne în tiparele formelor concrete unica sa dorință, inima lui era frământată de atâtea doruri și patemi, încât imaginile în care voia să-și cristalizeze dorința lui, răsăreau una după alta încât cu greu au putut găsi expresii în mai multe variante. Iată măreția și splendoarea naturii cum se reflectă în versurile lui Eminescu, iată imnul cel mai măreț, care s'a cântat vreodată naturii.

„Să-mi fie somnul lin
„ Și codrul aproape,
„Luceasc'un cer senin
„ Eternelor ape
„Care'n dureri adânci
„ Se'nalță la maluri,

„S'ar atârna de stânci
„ Cu brațe de valuri.
„Se'nalță dar recad
„ Și murmură'ntr'una
„Când pe păduri de brad
„ Alunecă luna”.

Iar poetul nu se va simți fericit decât atunci, când toate elementele naturii, pe care el le-a cântat în poezie, îl vor înconjura pe veci.

„Cum n'ai mai fi pribeag
„ De-atunci înainte,
„M'or troeni cu drag
„ Aduceri aminte
„Luceferi ce răsar
„ Din umbră de cetini
„Or să-mi zâmbească iar
„ Fiindu-mi prieteni.
„Va geme de patemi
„ Al mării aspru cânt...

„Ci eu voi fi pământ
„În singurătate-mi."

Murmurul izvoarelor din codru, foșnetul frunzelor de toamnă, glasul duios al cornului, zbuciumul etern al valurilor mării, raze scânteietoare a lunei îl vor face deasemenea nemuritor, simțindu-l totodată aproape de sânul nostru.

Deși l-am apropiat de romantism, având o mulțime de puncte comune cu această școală literară, totuși Eminescu, încontinuu obsedat de idealul unei forme perfecte, apare în unele poezii ca un adevărat clasic. El reușește în ele să-și înfrâneze imaginația sa puternică și să păstreze un echilibru perfect între fondul, adică ideea sau sentimentul care stă la bază și forma în care a exprimat-o. Echilibrul realizat, simetria perfectă, în care și-a turnat gândul și simțirea, fac ca aceste poezii să prezinte aspectul liniștit și perfect al operilor clasice. În unele chiar ritmul îmbracă această formă. Cine n'a putut gusta și observa, bineînțeles dintre

aceea care ~~au~~ au citit-o, frumusețea, concizimea și armonia „Odei" scrisă în metru antic!

„Nu credeam să'nvăț a muri vr'odată;
„Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
„Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.
„Când deodată tu răsărișì în cale-mi,
„Suferință tu, dureros de dulce...
„Până'n fund băui voluptatea morții,
Ne'ndurătoare!
„Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
„Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
„Focul meu nu-l pot ~~să~~ a-l stinge cu toate
Apele mării.
„De-al meu propriu vis mistuit mă vaet,
„Pe-al meu propriu rug mă topesc în flăcări;
„Pot să mai re'nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

„Piară-mi ochii turburători din cale,
„Vino iar în sân, nepăsare tristă;
„Ca să pot muri liniştit, pe mine
Mie redă-mă.

Dar ceeace ne face şi mai mult să-l privim în parte ca pe un clasic, este dureroasa răbdare, pe care a avut-o poetul, munca asiduă depusă de el în căutarea perfecţiunii pe care a urmărit-o în toată viaţa lui. Eminescu nu putea suferi gândul că n'a făcut ceva desăvârşit, fiind adânc sădită în sufletul său, nobila pasiune de a prezenta ceva perfect. Opera lui constitue cel mai bun model de ordine artistică. Eminescu a apărut în literatura noastră într'o vreme când vocabularul nostru suferea de o mare sărăcie de expresii, când limba noastră prezenta un aspect prea monoton şi rigid. Eminescu, această încarnare a perfecţiunii poetice româneşti, a avut menirea de a creea din acest instrument rudimentar un instrument bogat şi flexibil.

Era şi firesc ca înapoia versului său, din care nu putem schimba nici un cuvânt, nici o literă, să se ascundă truda şi răbdarea unui sculptor de metale, unui cioplitor de diamante. Câtă sârguinţă, câte nopţi liniştite, câtă intuiţie genială i-a necesitat aceea schimbare a limbii române ca să fie dusă la bun sfârşit! Şi meritul acesta mare, colosal de mare, revine numai genialului nostru Eminescu. Pentru o mai bună înţelegere a migăloasei munci eminesciene, pentru a vă arăta felul în care a lucrat Eminescu, vă voi înfăţisea câteva din variantele poeziilor sale găsite în partea a doua a poeziilor lui Eminescu ediţia C. Botez. In aceste variante, care reprezintă toată munca asiduă a poetului, vom vedea pe creatorul migălos şi plin de răbdare. Iata câteva exemple: Scrisoarea I-a o găsim în mai multe variante. Din prima formă care cuprinde 180 versuri poetul n'a păstrat decât 75. Din altă variantă a scos numai 92 versuri intre care sunt şi acelea scoase din forma intâia.

Și după ce toate versurile, au fost trecute prin marele laborator eminescian, fiecare fiind cioplit, lungit, tăiat la capete s'a mulțumit să ne-o înfățișeze în forma pe care o găsim astăzi. Din poezia ~~din lac~~ „Dintre sute de catarge" putem desprinde deasemenea multe și interesante variante, care ne desvălue travaliul eminescian. Iată de exemplu una din formele pe care a avut-o prima strofă a acestei poezii.

„A corăbiilor soarte
„Părăsindu-și malurile
„E cânt lume să le poarte
„Vânturile - valurile

Alternanța din ultimul vers „vânturile- valurile" de o sonoritate sugestivă e singurul lucru bun ce l-a păstrat poetul. ~~[Ca apoi să ajungă la forma definitivă și care sună]~~ Schimbând radical forma acestei strofe iată cum o găsim în forma ei definitivă

„Dintre sute de catarge
„Care lasă malurile

„Câte oare le vor sparge
„Vânturile-valurile.

In strofa aceasta observăm cum termenul direct de corăbii a fost înlocuit, datorită intuiției sale geniale, prin poeticul și sugestivul. Același procedeu îl observăm și în poezia „La steaua". Voi reproduce o parte din variantele primei strofe ca să ~~ne~~ ne facem înfățișând o idee mai clară asupra canalizării inspirației poetului. Iată câteva din ele:

„Din fundul cerului o stea
„An răsărit departe
„Și luminând aria, aria
„Ea pare cu prisos de moarte" transformată apoi în această formă:

„De mii de ani până la ea
„E calea ce desparte
„Căci e asemenea c'o stea
„Ce-an răsărit departe".

Nemulțumit și de această formă poetul o îmbracă

și de data asta tot într'o formă provizorie spunând:

„(Privește) pe cerul
„Răsare o stea
„Ea tremură taine
„~~Ce~~ Se vede abia
„Și ea și apare ~~...~~
„Orază la noi
„Se cere o mie
„De ani înapoi."

Din aceste și alte câteva forme șovăinde, poetul ajunge să închege aceste patru versuri fără cusur:

„La steaua care-a răsărit
„E-o cale-atât de lungă
„Că mii de ani i-au trebuit
„Luminii să ne-ajungă

Acestea toate ne îndreptățesc să spunem că Eminescu a revoluționat poezia românească, dar revoluția lui e o revoluție a rațiunii, a ordinii și a perfecțiunii. E cam paradoxal dar un paradox adevărat. A fost revolu-

bitele aspecte ale manifestărilor sale, prăpastia, care la prima vedere, sare în ochii tuturor, a deosebirii fundamentale între Eminescu omul, însuflețit de o robustă credință naționalistă și Eminescu poetul doritorul liniștii eterne, a făcut pe mulți să creadă că în persoana lui, aveau loc două personalități diametral opuse una alteia. Nimic mai greșit. Oare se poate admite o genialitate fără a prezenta cea mai perfectă și mai ~~perfectă~~ profundă unitate? Oare putem admite iluzia, pe care unele fenomene o prezintă, drept realitate? Desigur că nu. Atunci s'arătăm contrariul. În mersul continuu către necunoscut în lumea aceasta schimbătoare și plină de iluzii, Eminescu în neliniștea sa sufletească, ~~pro~~ pornește în căutarea absolutului, dorește să-și explice unicul principiu, care deși aflător în tot ce ne înconjoară nu-și dezvăluie fața nimănui. Acest unic principiu absolut ~~-~~ și existent prin sine formează enigma vieții care deși plutește în jurul nostru, constitue o taină cruda a acestei realități. Lecturile sale filosofice, dorința

sa de a evada din timp și spațiu, obsesia continuă a eternității sunt consecințe directe a căutării absolutului și identificării cu el. Iar absolutul nu se destainuie nimănui. El nu poate fi ~~[illegible]~~ cuprins în mintea mărginită a omului. In fața acestei fatalități, în fața realității că absolutul nu poate fi accesibil minții omenești, întreaga personalitate a poetului străbătută de această năzuință se resemnează, copleșit fiind de astă dată de „setea liniștii eterne".

Această dorință de afirmare a vieții depășind chiar limita îngăduită naturii omului, luându-și zborul spre nemărginit, îl face să se resemneze și să năzuiască cu atât mai mult după „Nirvana" cu cât el, înlăturând tot ce ~~ca~~ îmbracă haina fericirii, are în față perspectiva zădărniciei și nimicniciei omenești. Omul care și-a consacrat toată vitalitatea pentru afirmarea definitivă a vieții, omul setos de-a descoperi principiul absolut ajunge în sfârșit să constate neputința realizării

acestei năzuinți, să îngenunche în fața necunoscutului și să fie atras de tabăra adversă pe al cărei frontispiciu scria: E vis al neființei universul cel himeric". Oare la aceeași concluzie n'ar fi ajuns și Baltazar a lui Balzac dacă natura l-ar fi făcut poet cu predilecție spre ideile metafizice? Deci putem spune că fondul primar al poetului n'a fost negațiunea pesimistă ci afirmarea înverșunată care dusă fiind peste limitele cunoașterii l-a asvârlit la capătul celălalt al negațiunii. Paradoxul acela că extremele se ating se adeverește și la Eminescu. „Nirvana" năzuința lui de mai târziu e o consecință a curajului său prea mare de a descoperi piatra filosofală.

Dar ceeace ne înfățișează și mai mult această tendință primară a afirmării vieții este ziaristica sa, este marele gânditor politic. Deși neglijată de către manualele didactice, cred că ea ~~constituie o latură~~ ne înfățișează o parte însemnată a activității sale de o egală importanță cu opera sa

literară. Micșorându-și sfera preocupărilor, scoborându-se din înaltele sfere ale metafizicei, Eminescu nu neglijează interesele națiunii sale, ci din contră își pune tot sufletul la promovarea și propășirea poporului român. Aici dorința de afirmare nu-l mai duce către poezie la negațiunea ci, deosebirea între concepțiile sale, prăpastia între viziunea clară pe care o avea despre statul său ideal și mocirla înconjurătoare, desfrâul politicianismului și corupția străinismului, trezesc în el o revoltă clocotitoare, care-l face să critice, să spunege și să satirizeze cu cea mai mare vehemență. ~~De unde atâta vitalitate în ziaristica sa?~~ ~~Iată întrebarea la care Răspunsul satisfăcător la această întrebare ni-l dă numai concluzia la care am ajuns noi.~~ Privit din acest punct de vedere, Eminescu mare gânditor și creator politic, ne pune în evidență fondul primar al personalității sale, care este afirmarea vieții în toate aspectele operii sale și în toate domeniile dusă până la paroxism, caracteristică fundamentală

a genialității sale, care constitue punctul comun și unitatea profundă a personalității lui Eminescu. De unde atâta vitalitate în ziaristica sa? Răspunsul satisfăcător la această întrebare ni-l dă numai concluzia la care am ajuns. Astăzi, când figura lui Eminescu apare cu mai multă splendoare, dominând întreaga sa epocă, noi tineretul datorăm un mare monument acestui geniu și acesta nu-i decât deplina înțelegere a celui de pe care vorbește gândirea românească. Numai apropiindu-ne de opera lui, numai integrându-ne cu ea, vom putea pe deoparte, în opera lui literară gusta frumuseți estetice neîntâlnite până la el în literatura noastră, iar pe de altă în articolele sale politice și sociale vom putea cunoaște năzuințele și aspirațiile eterne neamului românesc. E o sfântă datorie a noastră de-a primi sfatul și îndrumările lui, el fiind unica realizare românească până acum în care găsim cea mai înaltă expresie a genialității poporului nostru.

Numai astfel ne vom putea împărtăşi din acea dragoste de neam şi vom putea aduce un real serviciu naţiunii, căci pot afirma fără riscul unei exagerări, că până'n prezent n'a fost român care să-şi cunoască mai bine să-şi iubească mai sincer şi să se sacrifice întreg ca Eminescu pentru binele obştesc.

Apropiindu-ne de adâncea lui cugetare, simţire şi creaţie, vom putea fi mai aproape de sufletul naţiunii, îi vom cunoaşte mai bine năzuinţele sale, vom putea chiar contribui la înălţarea unei „Românii Noi" foarte apropiată de acea Românie pe care adesea poetul a visat-o, ale cărei auroră începe să se arate. Închei spunând încă odată: Să ne apropiem sufleteşte cât mai mult de această încarnaţie a geniului românesc şi să căutăm să-i cunoaştem cât mai bine opera sa, iată unica datorie a noastră.

Gulo

Scoala ca factor social

Gândind asupra subiectelor, care ar trebui să fie discutate în cadrul acestei societăți, am găsit de cuviință c'ar fi bine, ajutat de modestele mele puteri, să vă supun un subiect în care să se oglindească câteva reflexii asupra rolului important, pe care îl îndeplinește școala pentru propășirea societății.

Omul a fost supus din cele mai vechi vremuri, unei înrâuriri știute și voite din partea societății, exercitată sistematic și îndreptată în vederea unui scop bine determinat. S'a constatat însă, că această înrâurire are urmări cu mult mai mari asupra tineretului, drept care el a format una din problemele cele mai importante, care au preocupat și vor preocupa întotdeauna pe marii gânditori ai omenirii. Spre el și-a îndreptat privirile omenirea ~~al~~ în toate timpurile, el formând societatea de mâine, care nu va fi altfel decât așa cum și-o va forma. El reprezintă viitorul în mâinele căruia va trebui să fie încredințată soarta societății. Trecutul a fost așa cum îl cunoaștem, prezentul așa cum îl trăim, dar viitorul!? Viitorul nu-l putem ști. El va rămâne în-

vălurit în mister. Numai în generația tânără, care se ridică sub ochii prezentului se oglindește ceva vag din ceeace va fi societatea de mâine. În năzuințele ei se poate citi ceva din înfățișarea de mâine a societății. Deaceea ~~scoala~~ societatea s'a simțit întotdeauna datoare de a purta o grijă deosebită pentru tineret, făcând o mulțime de sacrificii, ca îndreptându-l pe drumul cel bun, să se apropie cât mai mult de idealul pe care și l-a făurit. Organismul social, pentru propășirea
Ca un tot ~~organic~~ să existe
lui ceva întreg are nevoie de o comunitate de vederi și o afinitate de simțiri între elementele lui. Iată nevoia creerii unui institut social care să aibă rolul de a constitui unul din factorii principali ai progresului social. Și acesta nu-i altul decât școala. Pentru el societatea a făcut cele mai mari sacrificii, și va continua ~~continuare~~ să facă, cărui-a îi ~~schimbu~~ cere în schimb să-i pregătească intelectualemente și moralimente elementele de care va avea nevoie în viitor. Tocmai pentru acest important rol social al școlii, oamenii mari și-au dat seama că ziua de mâine va fi așa cum o va pregăti ea. Oportul pe

care școala îl aduce societății este atât în domeniul culturii pregătind elemente care vor avea menirea să dirijeze mai departe mersul și propășirea ei, precum și'n domeniul educației pregătind elemente capabile de sacrificiu, individualități distinse prin voință energetică și idealism de care societatea are o mare nevoie. Sub aceste două prisme, al educației și al culturii, trebuește privită școala ca să ne putem da mai bine seama de marele ei rol în ~~societate~~ viața socială. In sânul acestui institut pășește tineretul doritor de a avea o cultură aleasă și de a fi în același timp folositor societății prin ceeace fiecare a fost înzestrat de la natură. Având în fața ei toate forțele vii ale unei generații, școala are rolul de a le dirija pe drumul cel mai bun care duce la propășirea societății. Experiența trecutului ne lămurește îndeajuns că progresul social, a fost condiționat în mare măsură, de cultura primită de generațiile tinere în trecerea lor prin școală.

Privită din acest punct de vedere, adică al culturii școala apare ca un puternic focar de înălțare a maselor

populare. Prin cultură se dă preponderanță scopurilor superioare desvoltând tot ce are tineretul mai nobil și mai de valoare.

Iar misiunea școlii pe cât de importantă apare, pe atât de grea este de înfăptuit. Ea, care are menirea să dirijeze forțele vii ale generațiilor tinere, care se perindează și se adapă la izvorul ei, este oare în stare să ducă la bun sfârșit misiunea încredințată? Pentru a putea da un răspuns afirmativ, se cere ca elementele însărcinate cu ~~o~~ această grea sarcină să fie la înălțimea misiunii lor. Acestora, ca un imperativ categoric li se impune înainte de toate ~~să fie la înălțimea misiunii lor~~, de a să desvolta în sufletul lor porniri idealiste, ele fiind călăuza tineretului. Dacă profesorul ar considera rolul său ca terminat îndată ce a dat strict cantitatea de materie prevăzută în programa analitică, pentru care este plătit, el va fi un bun funcționar dar n'ar merita numele de apostol, de îndrumător al tineretului. Când toți profesorii se vor convinge că misiunea lor nu e numai de a ține un curs, de a preda oma-

terie, ci și aceea de a forma sufletele tinerilor care le ascultă zilnic glasul lor, atunci școala își va putea atinge scopul ei măreț. Rolul școalei nu e numai de a încărca memoria elevului cu fel de fel de cunoștințe bineînțeles folositoare dar și acela de a face din fiecare elev un caracter, o personalitate. Rolul ei cu mult mai mare prin care poate aduce maximum de folos societății este acela al educației. A educa în sens modern al cuvântului înseamnă a scoate daruri ascunse din sufletul copilului a le desvolta și a le aduce la maximum de perfecționare, cu un cuvânt a dirija pe drumul cel mai bun capitalul de energie cu care fiecare individ este înzestrat. Educația în acest sens nu aduce nimic din afară și nici n'are influența covârșitoare asupra caracterului cum s'a crezut până la Rousseau, chiar de unii mari gânditori ai omenirii ca Platon, Locke și alții. Educație înseamnă îndrumarea forțelor de care fiecare individ dispune. Educațiunea este acțiunea asupra sufletului, deaceea cere mult timp căci nulle

are de făcut. ~~Deoarece~~ Lucrarea primordială a fiecărui profesor este de a căuta să pătrundă cât mai adânc în cunoașterea sufletului și energiei de care dispune elevul căci numai astfel instrucțiunea va avea o reușită iar educația o înrâurire pentru bunul mers al societății. Iar cunoașterea individualității nu se poate prinde într'un moment oarecare cum s'ar prinde ~~într'un moment~~ chipul într'o fotografie ci numai prin cercetarea atentă și îndelungată a tuturor manifestărilor reale ale școlarului. Profesorul este dator să asculte și să se intereseze pe cât posibil de viața de manifestările tuturor elevilor care îi sunt dați spre instruire, este dator de a uni sufletul său cu cel al școlarului, căci numai astfel munca lui îl va duce la bun sfârșit. Cu drept cuvânt Rousseau spune în Emil: „Căutați de vă studiați mai bine elevii deoarece cu siguranță nu-i cunoașteți." Profesorul nu va putea face sub nici un mod educația școlarilor săi dacă nu le va respecta individualitatea lor. Apropierea și cunoașterea sufletelor

nu se poate face decât prin iubire. Pe acest sentiment ar trebui să-se sprijine fiecare profesor căci el reprezintă unica forță motrice care îndeamnă pe oameni la fapte mărețe, la fapte pline de sacrificiu și dezinteresare.

Revenind asupra rolului ei cultural în viața socială, școala este și trebue să rămână factorul esențial. Școala servește atât individului desvoltându-i și cultivându-i aptitudinele lui naturale, precum și societății prin cultivarea virtuților sociale. Numai dacă tinerii care pășesc peste pragul școlii vor fi mai bine pregătiți moralmente și conștienți de misiunea ei atunci se va realiza mult dorita legătură dintre elevi și profesori, atunci elevul nu va munci pentru obținerea unei note ci pentru a-și crea o cultură serioasă și adâncă. In loc ca școala să fie un institut de cultură generală iar pe lângă aceasta să formeze din fiecare elev un caracter, de a desvolta în fiecare din ei sentimente superioare cu care să poată servi mai pe urmă societății din care face parte, școala a devenit un institut

unde nu se decât pentru notă și numai pentru ea. Această tendință a elevilor de a fi obsedați de litera cărții, de a fi stăpâniți de materialul de cunoștințe în loc ca ei să-l stăpânească, trebue combătută aspru sub orice formă de toți profesorii. Pretutindeni se cere ca profesorii să nu facă apel la memoria școlarilor decât atunci când raționamentul nu-i poate ține locul.

Iată ce spune Ziller cu privire la aceasta: „orice învățare se întemeiază pe asimilarea cunoștințelor noi din partea celor deja avute. Numai astfel școlarul se va deprinde de a sintetiza ~~elementele~~ și sistematiza elementele de cunoștințe noi, numai astfel se va putea orienta cu succes în viață. Nu e destul atâta, ca școlarul să fi învățat ceva, ci el trebue să știe a întrebuința cele învățate. Școlarul ~~mai are datoria de a~~ trebue introdus în știința de a-și putea întrebuința cunoștințele avute. Școlarul mai are datoria de a-și lărgi sfera cunoștințelor sale folosind pe lângă materialul pe care

îl oferă școala și alte obiecte de învățământ care datorită caracterului lor moral, politic sau economic să contribuie la lărgirea orizontului social al elevului. Elevul trebuie să se intereseze cât mai mult de societatea în brațele căreia se va arunca odată cu terminarea studiilor. Îndreptându-ne spre acea activitate care are drept țintă formarea caracterului adică educația morală și spre acea care țintește națiunea adică educația națională, rolul școalei devine covârșită.

„Cine deschide o școală, închide o temniță" a zis cu drept cuvânt poetul francez Victor Hugo. În această concisă judecată el a putut să condenseze și să cristalizeze marele serviciu pe care îl aduce școala societății, atunci când ea crează adevărate caractere. Caracterul este ceiace rămâne, când tot ce-a fost învățat în școală se uită. Lui trebuie să i se acorde cea mai mare atenție el formând însăși energia de voință a individului. El este rezultanta tuturor forțelor individului, este felul continuu de a reacționa la

impresiile exterioare. S'a observat că tot progresul cultural din ultimele decenii n'a adus în privința caracterului nici o îmbunătățire. Ba dimpotrivă, cultura mărind agerimea de a cuprinde cu gândul tot mai multe și mai multe desfătări, a înmulțit dorințele mai presus de puterile de realizare pe cale cinstită. Să nu credeți că afirmând aceasta mă ridic contra adevăratei culturi unde grija pentru formarea unui caracter stă pe primul plan. Nu. Vina nu stă în preponderanța inteligenței asupra celorlalte forțe sufletești, ci în lipsa totală de îngrijirea caracterului, în activitatea școalei care se reduce la îngrămădirea de cunoștințe. Răul provine de acolo că în școalele noastre toate puterile psihice, intelectuale și volitionale se întrebuințează la asimilarea cunoștințelor. Școala nu încurajează pe copiii care pot munci cu mintea, pe acei care gândesc exact și conștiincios, ci pe aceia care reușesc să învețe pe aceia care-și dau toată silința ca să ajungă la o țintă mai presus de puterile lor firești.

Cerându-i-se îndeplinirea unor datorii pe care nu le poate face decât cu sforțări mari, elevul se deprinde să-și pună voința în profitul inteligenței pe când normal este ca inteligența să vie în ajutorul voinței. Rolul voinței este ca să îndeplinească ceeace inteligența găsește bine să înfrâneze pornirile pe care inteligența le găsește rele iar nici decum exclusiv în înmagazinarea de cunoștinte. Iubiți colegi am avut ocazia în decursul acestor șapte ani de camaraderie să găsesc prieteni care adesea îmi mărturiseau că deși-și dădeau perfect de bine seama că ~~unele porniri pe care le voiau~~ de multe ori ceeace ei voiau era imoral totuși nu-și puteau stăvili, înfrâna pornirele lor. Acest fenomen bizar nu se datorește decât faptului că toată energia lor de voință i-a fost istovită în munca intelectuală la care adesea școala îi obligă. Este un lucru cunoscut tuturor, că medicina de multe ori, pentru a evita o mulțime de boli, recurge la întrebuințarea de medicamente, care toate au de scop întărirea organismului, spre a rezis-

te mai mult atacurilor din partea microbilor. Ea nu întrebuințează decât arareori medicamente cu care să omoare microbii care sunt așa de numeroși și variați ci dimpotrivă întărește organismul. Aceiași metodă s'ar putea aplica și în viața morală. Mijlocul cel mai bun pentru garantarea sănătății morale, nu este acela de a evita contactul cu microbii imorali fiindcă nu putem sustrage cu totul influențelor rele ale mediului social, ci de a asigura voinței noastre prin convingerea ~~prin convingere~~ energia morală necesară pentru a rezista diverselor tentații, care vin dela mediul extern sau dela propriile noastre porniri inferioare sau mai bine zis bestiale. „Talentul se formează în liniștea vieții private, caracterul în vârtejul vieții publice". Acestea sunt cuvintele ~~cuvintele~~ genialului gânditor Goethe. Numai acela care deși se află într'o societate foarte josnică din punct de vedere moral, datorită voinței lui energice, trece prin toate momentele critice, urmând drumul idealismului său etic dă dovadă unui caracter puternic.

Pe aceste toate influențe pe care mediul social le exercită asupra individului în decursul vieții sale le-a condensat magistral Goethe în expresia cea mai proprie „vârtejul vieții publice". Trecând acum în a vă expune rolul important pe care școala, ca factor social, îl joacă în progresul și propășirea națiunelor, spusele regelui Carol I cel înțelep sună astfel: „Nu uitați că mai mult decât talentele, caracterele hotărăsc de soarta popoarelor și că forța morală numai le poate apăra de învingere și nimicire". Deci formarea caracterelor constitue unicul ideal pe care toate instituțiunele sociale familia, biserica, armata și'n special școala nu trebue să înceteze o clipă de a-căuta să-l realizeze. Dece în special școala? Fiindcă ea este institutul care se adresează tineretului și e lucru știut că adevărata renaștere a unui popor, se face începând cu tineretul său deci și educația fie morală, religioasă, națională sau intelectuală tot de școală începe. Oare, iubiți colegi ar fi în stare educația să aibă o influență oarecare

asupra unui om vechiu îmbătrânit în fapte imorale, care n'a cunoscut decât plăcerile unei vieți desfrânate? Desigur că nu. Nu, fiindcă în omul vechiu convertit rămâne ceva tulbure în adâncul sufletului său. Nu poate scăpa nici odată de bănuiala că n'a lepădat de pe el cea mai ascunsă pojghiță a omului vechiu. Un asemenea om nu se poate simți niciodată liber într'o acțiune opusă cerințelor de până atunci. Deaceea în noi tinerii școala trebue să trezească toate virtuțile sufletului nostru și acel sentiment național care formează baza solidarismului social. Omenirea a fost deasemenea preocupată de stabilirea unui echilibru cât mai drept între cei doi factori ai ei: individul și societatea. Scopul ei este să creeze posibilități ca individul să-și dea maximum de contribuție pentru clădirea edificiului social.

Societatea pentru care școala are menirea să ne pregătească este națiunea. Ce este ea? D-l M. Popovici în lucrarea sa „Solidarismul Politic" definește

națiunea astfel: „Națiunea este un produs trudnic și organic al multor puteri care printr'un inexplicabil concurs de împrejurări au colaborat într'o muncă continuă de a crea un substrat sufletesc similar, o conștiință comună un ideal comun și o concepție de viață comună"

Deci ca substratul sufletesc să fie similar, idealul comun și concepția asupra vieții asijderea se cere o prealabilă pregătire a tineretului în această direcție se cere ba se impune o educație națională, o trezire a conștiinței naționale. Ori această educație pare a fi neglijată în ultimul timp în favoarea educației intelectuale căreia i s'au sacrificat tradițiile, iubirea de patrie și familie, respectul pentru trecutul istoric, religie și principiile morale cu un cuvânt, tot ce-a clădit munca asiduă a generațiilor trecute. Aceasta se datorește în primul rând faptului că'n lume au început să circule fel de fel de doctrine sociale și politice care vor să răstoarne din temelie principiul naționalităților bazat pe realitate și să-l

înlocuiască cu principiul cosmopolitismului care nu-i decât o ficțiune. Dar va spune cineva dintre voi. De-ce individului i se impune să-și sacrifice toată energia sufletească ~~so~~ națiunii și nu omenirii? Iată ce ne răspunde la această întrebare genialul nostru poet M. Eminescu. „Individul e osândit prin timp și spațiu de a lucra pentru acea singură parte din omenire căreia el îi aparține. În zadar ar încerca chiar de a lucra deodată pentru toată omenirea, el este legat prin lanțuri nedesfăcute de grupa de oameni în care s'a născut." (Despre naționalism și cosmopolitism). Într'un alt articol „Echilibru în stat" spune: „Omul nu aparține întregei omeniri ci numai unei părți. Această parte care-i națiunea are de împlinit o menire pe lume. Singurul lucru pe care-l poate face individul e de-a se pune în serviciul națiunii sale, pentru a o ajuta să-și îndeplinească misiunea ce-i este hărăzită. Cosmopolitismul este o imposibilitate. Individul care are într'adevăr dorința de-a lucra pentru omenire

societate, nu poate lucra pentru omenirea care nu există decât în părțile ei concrete, în națiunile.

---

din afară și dictate de interese egoiste pe (17) un

Datorită acestei rele înrâuriri străine, oamenii noștri mari în deosebi cei pretinși cu o spoială de cultură au fost cuprinși de un cosmopolitism sec și amar și au frumosul obicein de-a iubi tot ce-i străin și de-a urî tot ce-i românesc. Ei au rupt-o cu trecutul, fie ca limbă, fie ca idee, fie ca mod de a privi și a cugeta, crezând că astfel vor putea trece în ochii Europei ca o națiune civilizată. Ei au servit în același timp de exemplu și tinerelor generații de după războiu pe care le vedem cu totul lipsite de avânt tineresc, de dragoste pentru patrie și de tot ce-i românesc. Din cauza acestor generații care străine fiind de sufletul și de aspirațiunile ~~neamului~~ neamului lor, societatea românească în deosebi pătura conducătoare ~~într~~ îți oferă perspectiva unei mari mocirle, unde toți indivizii care o constitue nu sunt animați decât de interese particulare. La îndreptarea tineretului școala este chemată să contribue în cea mai mare măsură. „Nu se află calea mai bună sub soare,

zice Comenius - pentru înlăturarea decadenței omenești decât o bună ~~inst~~ instrucție a tinerimii. Dacă e să se întrebuințeze mijloace contra corupțiunii ~~neamului~~ neamului omenesc, apoi aceasta să se facă printr'o educație îngrijită a tinerimii" Sarcina grea care revine școlii este în a reda tinerimii educația adevărată, care constă în cultura spiritului, a corpului și în deosebi în formarea caracterelor și al simțului social.

În viața socială românească de azi se simte ~~li~~ mai mult ca oricând lipsa unor personalități capabile de sacrificiu pentru realizarea unui ideal, de a o scoate din mocirla în care se zbate și de a o ridica la propria ei valoare. Ne trebuesc personalități, caractere, care să nu renunțe la idealul lor și să-și sacrifice propria lor viață, astfel ca prin sacrificiul lor să salveze și să transforme ordinea socială, iar idealul care nu piere să rămâe de stea călăuzitoare tinerelor generații care vor urma. Moartea acestor personalități ~~va~~ va lăsa în urma ei,

dâră
o ~~dâră~~ de lumină, aceea a idealului pe care nu-l părăsiseră niciodată. Caractere și personalități capabile de sacrificiu pentru un ideal, nu sclave pasiunilor, personalități în care să triumfe altruismul, nu egoismul iată personalitățile pe care școala are menirea să le redea societății pentru propășirea ei.

25-Aprilie-1936

—:—

→ nală și obiectivă nu l-a împiedicat să patroneze Gula pe Eminescu, cel mai înfocat subiectivist și cel care a fost cea mai vie expresie a societății. pag 196

Literatura este un lucru din viață, o concentrare a vieții o exagerare a vieții. Nu înfățișezi viața în toate elementele ei cotidiene ca ce nu prezintă nicio importanță și păstrezi numai ce-i caracteristic. Literatura, am spus este și un lucru de sugestie. pag 197

Ce-a putut trezi în societate acel glas venit din adânc al lui Eminescu, o știe orice Român". pag 200

„Idei asupra problemelor actuale" N. Iorga

„Naționalismul românesc în forma lui cea mai nobilă în cea mai repertoare, trebue văzut în Eminescu, care s'a hrănit din tot ceea ce cuprinde viața poporului său, peste deosebirile sociale, confundând aceste elemente cu tot ce-a împrumutat el din naționalismul german sau dela ~~alte~~ multe alte popoare" 102

„Nu există capodopere plutind în vid" pag 146

„Dar, în ~~ag~~ acest caz, nu e vorba de asemenea grupări artificiale; ci se cere gruparea naturală venită în mod istoric și de la sine condusă, nu după teorii ci după nevoi devenite instincte. Vitalitatea de atunci o poate găsi cineva în ceia ce se păstrează ca instinct popular. În mocirlele umane, dacă ar scormoni cineva, ar rămânea uimit de ce ar găsi din ele, și cu acestea, în scurt timp, s'ar putea crea o altă umanitate" pag 174

„Nimic în afară de schimbarea omului din lăuntru.

„Arta ~~este~~ este un produs al societății și după părerea mea, ele sunt indisolubil legate, nici când nu pot fi despărțite una de alta." pag 195 || Dar credința lui că literatura n'are legătură cu viața, că ea trebuie să fie senină, glacială, impersonală.

„M. Eminescu" „Scrieri politice" ediție comentată de
(Citate) D. Murărașu.

„N'am înțelege articolele lui Eminescu, în forma și stilul lor dacă n'am arunca o privire asupra vieții noastre publice din acea epocă, spre a înțelege cum politica invadase toate tărâmurile și cum arma de luptă între partide era calomnia, insulta, amenințarea. (D. Mur.)

„Eu rămân cel amăgit în afaceri, căci am lucrat din convingere și cu speranță în consolidarea ideilor mele și un mai bun viitor. Dar nu merge. În opt ani de când m'am întors în România, decepțiune a urmat la decepțiune și mă simt atât de bătrân, atât de obosit, încât degeaba pun mâna pe condeiu să încerc a scrie ceva". Vl. „După Eminescu" in „Clipe de liniște" pag 274-5

„Singurul lucru pe care-l poate face individul e de-a se pune în serviciul națiunii sale, pentru a o ajuta să-și îndeplinească misiunea ce-i este hărăzită". „Echilibrul în Stat" ed. Scurtu p 3

„E o chestiune ce nu există, aceasta a cosmopolitismului. Să nu fim inventivi în chestiuni al căror înțeles ar fi greu de definit pentru fiecare din noi. Poate c-ar exista cosmopolitism dacă el ar fi posibil. Dar el e imposibil. Individul care are într'adevăr dorința de-a lucra pentru societate, nu poate lucra pentru

omenire care nu există decât în părțile ei concrete - naționalități.
Individul e osândit prin timp și spațiu, de a lucra pentru acea singură parte căreia el îi aparține. În zadar ar încerca chiar de a lu[cra] deodată pentru toată omenirea - el e legat prin lanțuri nedesfă-cute de grupa de oameni în care s'a născut". „Despre naționali[tate] și cosmopolitism". ed. Scurtu pag 18.

Cosmopolitismul e o simulațiune. El n'a fost niciodată un a-devăr, la temelia lui a fost totdeauna un interes. Străinii simulează cosmopolitismul pentru a nu-și primejdui interesele ce le au în țara noastră, statele slabe simulează cosmopo-litismul pentru a ponegri și de pe față tendințele statelor inamice mai tari. Cosmopolitismul e simulație, fățărni-cie, pretext al lenei al indeferentismului" (ibid. ed. Scurtu p.)

Cosmopolitismul e numai pretextul de a nu face nimic pen[tru] o parte din omenire, din partea unui individ care nu lucrează ni-mic pentru universul întreg". „Influența austriacă asupra Ro-mânilor din Principate" pag 49

„Toate națiunile trebue aduse la valoarea lor proprie".

„Echilibrul" pag 30

„E pietroasă și'ncovoiată calea dreptății, dar e sigură".

„Despre politica desnaționalizării" ed. Sc. pag 34

„Politica de stat maghiară e zadarnică, de oarece forțele națiunii noastre se vor desvălui în direcția impusă de natura lor și vor înfrânge ideia de stat austro-maghiar". „Politica slavă și Europa" ed. Scurtu pag 174

Ținta noastră trebue să fie asigurarea naționalității, nu forma-rea unei idei politice". „România și Austro-Ung." ed. Sc. pag 135

Noi punem ideia statului ca apărător al meritului legitim al averii legitime, a muncii legitime, ca ceva superior dispozițiilor generale ale unei generații, ca un element moral, alături de moralitatea eventuală a tendințelor existente în societate.

Timpul (IV) 1879, 29 Noemvrie.

„Statul lăsat pe mâna politicianismului, asigură realizarea intereselor personale, a parvenirii, a scăpării de răspundere prin para-vanul parlamentarismului." Timpul IV 1879 18 Ianuarie

„Statul nostru nu are altă rațiune de a fi decât aceea că e stat românesc, deci desvoltarea elementului românesc este, și cată să fie ținta noastră de căpetenie." Timpul V - 1880 3 Martie

„De aceea credem, întemeiați pe vorbele bătrânului Matei Basarab, că țara este în linia întâia, elementul național și că e scris în cartea veacurilor ca acest element să determine soarta și caracterul acestui stat".

Timpul - VII - 1882, 26 Ian.

În loc de stat național iată ce vede Eminescu: „Patria un otel, poporul amestecătură, biserica un teatru pentru politicianii, țara teren de exploatare pentru străini, viața noastră publică o ocazie pentru ilustrarea și ridicarea în sus a imigrațiunii din cele patru unghiurile lumii. Timpul VII - 1882 20 Martie

„Un stat e un întreg organic și tocmai precum eu am totdeauna cunoștință prealabilă despre actele de voință ce se petrec în trupul meu, așa și țara trebue să știe tot ceea ce urmează a se face în numele ~~ei~~ și-n interesul ei.

Timpul - IV. 16 Ian. 1879

„În zadar ar încerca cineva să dovedească că statul e un rezultat al convențiunii și al punerii la cale prin teorii - el este și rămâne un product al naturii, un organ al societății și precum omul nu-i liber de a-și schimba inima sau creerul sau plămânii după plac, asemenea nici societatea într-o stare anumită de lucruri economică și de cultură, nu poate să schimbe după plac forma și funcțiunile statului, nu poate să joace nepedepsită de-a parlamentul și de-a guvernul. Timpul - IV - 1879 30 Ianuarie

„Cine-și închipuește a putea progresa prin salturi, nu face decât a da înapoi" „Descreșterea populației" ed. Sc. pag 223

„În societatea privită din orice punct al desvoltării, sunt conținute fazele ei viitoare, legile, dreptul, religia: acestea nu sunt decât organele de viață ale societății".

„Natura și statul" ed. Sc.

„Oricine va vrea să definească marele mister al existenței va vedea că el consistă în împrospătarea continuă a fondului și păstrarea formelor. Forme vechi dar spirit pururea nou"

„Desvoltarea istorică a României"

„Munca este legea lumii moderne, care nu are loc pentru leneși". „Elenismul" ed. Scurtu pag. 127

„Nici ziare, nici legi, nici academii, nici o organizație, asemănătoare cu cele mai înaintate, nu sunt în stare de-a înlocui munca și o stare de lucruri ce nu se întemeiază pe ea, e o fantasmagorie, care va dura mai mult sau mai puțin, dar se va preface în fum la suflarea recei realități".

C. de Iași p. 241-242 „Imitația civilizației străine" 1876 ed. Sc.

„Fiecare și mare și mic datorește un echivalent de muncă societății în care trăește". Ms. Ac. Rom 2261 fol 184

„Progresul regulat și sigur nu se face prin demonstrații și mișcări de uliță ci numai și numai prin muncă". Timpul III 1878 10 oct.

Oare să fim un popor atât de bătrân încât să fi pierdut memoria trecutului? Timpul VII - 1882 20 Mai

„Constituționalism nu înseamnă deci simple forme sub care totul e fals, forme care ascund doar o societate organizată de exploatare și intimidare a țării. „Partidul constituțional")

„Prin liberalism ne putem aștepta la o epocă de dominare a Evreilor, față de care domnia fanariotă ar fi o epocă de aur.

Timpul - IV - 1879 19 Iunie

„Un stat liberal nu poate fi puternic fiindcă renunță la puterile sale în favoarea individului. Timpul IV. 27 Febr.

„Să facem un congres" Federațiunea: 1870 17. Aprilie.

„Nimeni nu trebue să fie aicie stăpân decât popoarele însele, și a trece suveranitatea în alte brațe decât în acelea ale popoarelor, e o crimă contra lor" pag 4

„(In cariera) politică trebuesc oameni ai faptei, pe care să nu orbească nici (sauzele, micimea) stelele și ostomile (decorațiile) mari; care în genere se pun pe ~~inimi~~ inimi mici! Și apoi cu oameni probi (cinstiți) și de caracter nu se încap tranzacțiuni viciate" pag 8

„Echilibrul" Federațiunea 1870 III 4 Mai Varro

„legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decât din el însuși" pag 18

„artele și literatura frumoasă trebue să fie oglinzi de aur ale realității în care se mișcă poporul, o coardă nouă originală, proprie pe bine, (scenă) cea mare a lumii" pag 20

„Astfel, legea rezultă din trebuința poporului, din voința lui și din legiuirea liberă, neintimidată, a acelei voințe." pag 27

„Toate națiunile trebuesc aduse la valoarea lor proprie" pag 30

„Notiță asup. preoc. mitr. la monumentul lui St. cel Mare" la Putna.

„Viitorul însă e continuarea, în cazul cel mai bun rectificarea ~~greșelilor~~ trecutului" pag 33

„trebuința cea mare ~~ar fi~~ mi s-a părut nouă că ar fi o singură direcțiune a spiritului pentru generațiunea ce crește pag 33

„Influența austriacă" conferința Junimei"

„Popoarele nu sunt producte ale inteligenței ci ale naturii - aceasta trebue stabilit. In începutul dezvoltării lor ele au nevoie de un punct stabil, împrejurul căruia să se cristalizeze lucrarea lor comună, statul lor precum roiul are nevoie de o matcă" pag 51

„Alături cu această teorie fundamentală despre stat, că e așezământ al naturei și nu al rațiunei, vom trebui să-l ~~ere~~ caracterizăm repede pag 51

„Istoria dinlăuntru a popoarelor este o luptă între ideea statului și individualism." pag 52

„interesele individuale sunt armonizabile. Iată dar ideea statului: ideea armoniei intereselor"; clase, identitatea de interese. principiile identitatea de păreri, partide realizarea acestor păreri în stat." pag 52

„Toate clasele sunt înaintea sa egal de importante menirea sa este de a stabili armonia între ele, de a opri ca una să fi exploatată prea mult prin alta, căci toate trăesc și înfloresc una de la alta și peirea uneia condiționează peirea mai curând sau mai târziu a celeilalte." pag 53 Drept ne rămâne totdeauna, că societatea există prin exploatarea unei clase prin alte- afară de clase după părerea noastră cea mai importantă care exploatează de-a dreptul natura, care produce materiile brute." pag 53 „Societatea mișcare, statul stabilitate" pag 54

„O clasă este într-un popor un factor al armoniei societății - de aceea rău este c-au căzut răzeșii, rău c-au căzut breslele, rău c-au căzut boerii." pag 62

„O populație orășenească, fără energie de caracter fără energie economică, care își vinde munca pe băutură, o populație în care mortalitatea crește în mod înspăimântător iar sudoarea mânilor ei se capitalizează în mâinele unui element fără patrie, fără limbă, fără naționalitate." pag 68

„Ne mai rămâne o singură clasă pozitivă, pe a cărei spate trăim cu toții - țăranul român." pag 70. „Producătorul materiei brute pentru aceste trebuințe este „țăranul" (Clasa țărănească) aceasta este într-o țară clasa cea mai pozitivă din toate cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătorul istoriei unui popor, nația în înțelesul cel mai adevărat al cuvântului" pag 71 „Nu dreptul public, ci păstrarea naționalității noastre e lucrul de căpitenie pentru noi și ar fi mai bine să nu alegem deputați decât să pierdem nația românească" pag 73. „Tot ce am arătat e că puterea statului domnia concretă a legii trebue să fie mai tare decât tendințele claselor sociale și să le înfrâneze" pag 74

Grigore Ghica Voevod" Curierul din Iași 1876

„E drept că pentru crearea unui om mare, trebuește conlucrarea a doi factori: unul este acela al împrejurărilor, al doilea este caracterul și inteligența persoanei istorice." pag 78

„Răpirea Bucovinei" Curierul din Iași 1877.

„Deși după dreptul vechiu, Jidanii n'aveau ~~loc~~ voe nici sinagogă de piatră să aibă, astăzi ei au drept în mijlocul Capitalei havrelor, iar asupra țării ei s'au asvârlit ca un pâlc negru de corbi, care prind palmă cu palmă pe țăranul încărcat de dări, sărăcit prin împrumuturi spre a-și ~~sărăc~~ plăti dările, nimicit prin dobânzile de „Judă" ce trebue să le plătească. Și asta în jargonul gazetelor vieneze se numeşte a duce „civilizație în Orient". Oameni a căror unică știință stă în vânzarea cu cumpănă strâmbă și înșelăciune, au fost chemați să civilizeze cea mai frumoasă parte a Moldovei" pag. 89

„Fără a vărsa o picătură de sânge, fără muncă, fără inteligență, fără inimă pune astăzi mâna pe un pământ sfânt, a cărui apărare ne-a costat pe noi râuri de sânge, veacuri de muncă, toată inteligența noastră trecută, toate mișcările cele mai sfinte ale inimei noastre". pag 90

„Bălcescu și urmașii lui" Timpul III. 1877. 24 Noembrie.

„Când panglicarii politici care joacă pe funii împreună cu confrații lor din Vaudevilul de la Seine, se vor stinge pe rudă pe sămânță de pe fața pământului nostru, când pătura de cenușeri / cartofiști lenevă fără știință și fără avere, va fi împinsă de acest popor în întunericul ce cu drept i se cuvine, atunci abia poporul românesc își va veni în fire și va răsufla de greutatea ce apasă asupra lui, atunci va suna ceasul adevăratei libertăți" pag 95

„Icoane vechi și icoane nouă" I. Actualitatea Timpul II ~~1877 11 Dec.~~

„În linia din urmă, munca țăranului care ca (soldat) dorobanț varsă pe câmpul de războiu, ca muncitor se speteşte plătind dări, pentru a ține pe umerii lui o clasă de trântori netrebnici" pag 101

„Legile noastre sunt străine; ele sunt făcute pentru un stadiu de evoluție socială care în Franța a fost, la noi n'a fost încă". pag 103

„toate lepădăturile Orientului și Occidentului, grecești, jidovești, bulgărești se grămădesc în orașele noastre, iar copiii acestor lepădături sunt liberalii noștri. Și când lovești în ei zic că lovești în tot ce-i românesc și că ești rău român". pag 103

„Paralele economice" Timpul II - 1877 13 Dec.

„Am creat o atmosferă publică pentru plante exotice, de care planta autohtonă moare". pag 109 „Nu, de zece ori mai rău, căci instituțiile nouă nu se potrivesc cu starea noastră de cultură, cu suma puterilor muncitoare de care dispunem, cu calitatea muncii noastre, încât trebue să le sleim pe acestea, pentru

a întreține aparatul costisitor și netrebnic al statului modern" pag. 109

„O nație care produce grâu poate trăi foarte bine un gicea- he, dar niciodată nu va putea să-și îngăduie luxul națiilor industriale înaintate." pag. 111

„Statul e azi mașina prin mijlocul căreia cei leneși se răzbună asupra protivnicilor lor politici. Iată în ce hal am ajuns cu suveranitatea poporului, libertatea, egalitatea și frater- nitatea. — „Apoi sunt bune? — „Bune, numai au un cusur. Nu se potrivesc" pag. 116

III „Bătrânii și Tinerii" Timpul II 1877 14 Dec.

„Introducând legile cele mai perfecte și mai frumoase într-o țară, cu care nu se potrivesc, duci societatea de râpă, oricât de curat ți-ar fi cugetul și de bună inima" pag 118

Le lipsește simțul „istoric" ei se țin de nația românească „prin împrejurarea că s-au născut pe această bucată de pământ nu prin limbă, obiceiuri sau manieră de a vedea" pag 122

„iar formele vieții noastre de astăzi au ieșit din aceste ca- pete sucite, care cred că în lume poate exista adevăr absolut și că ce se potrivește în Franța se potrivește și la noi" 122

IV „Ilustrații administrative" Timpul II - 1877 18 Dec.

„Nu înțelegea nimenea atunci la noi — și abia acum a început să înțeleagă pe ici pe colea — că temeiul unui stat e munca și nu legile. Nu înțelegea, asemenea aproape nimeni că bogăția unui popor stă, nici în bani ci iarăși în muncă" pag 126

„Acum adunătura de gheșeftari din Dealul Mitropoliei se pune să judece lumea" pag 131. „Și astfel mii de oameni râvnesc în țara aceasta să capete avere și onori pe calea statului sau cel puțin să trăiască de la dânsul." pag 132

VI „Frază și adevăr" Timpul II - 1877 23 Dec.

„Materia vieții de stat e munca, scopul muncii bunul trai averea — deci acestea sunt esențiale". pag 143

„Calitățile morale ale unui popor atârnă ~~abstracție~~ abstră- gând de climă și de rassă — de la ~~stat~~ starea sa economică pag 143

„Deci condiția civilizației statului este civilizația economică". pag 143

„Va să zică înmulțindu-se trebuințele trebuiau înmulți- te izvoarele de producțiune și nu samsarlâcul, căci la urma urmelor, tot negoțul nu-i alecât un soi de samsarlâc între consumator și producător, un fel de manipulare care scumpește articolele" pag 144

„Prin starea noastră economică am ajuns ca t

guvernele, spună ele ce-ar pofti – să atârne mai mult ori mai puţin de învrâuriri străine" pag. 146

„Fie ţi statul cel mai absolutist, în care oamenii să fie sănătoşi şi avuţi – îl prefer statului celui mai liber în care oamenii vor fi mizeri şi bolnavi" Căci omul are pe atâta libertate şi egalitate pe câtă avere are. Iar cel sărac e totdeauna sclav şi totdeauna neegal cu cel ce stă deasupra lui." pag 147 || „Concesiuni economice" Timpul III-1878 25 III

O deplină subjugare economică în condiţiile de astăzi ale muncii e egală cu sărăcirea, demoralizarea şi moartea." pag 150

„Liberalismul socialist" Timpul III-1878 6 August

„Noi, cari suntem siguri că victoria principiilor liberalo-socialiste însemnează moartea oricării culturi şi recăderea în vechea barbarie, vom combate tendinţele lor, ori în ce punct s-ar fi ivind." pag. 164 || „Din filosofia dreptului" Timpul III-1878-

„Politiceşte nematur e oricine susţine adevărul absolut al unei teorii aplicabile la viaţa statului, căci acele teorii departe de a fi absolut adevărate, nu sunt decât rezultatul, cristalizaţiunea, formula matematică oarecum a unei stări certe a societăţii, care stare iarăşi e condiţionată prin o mulţime de factori economici, climatici, etnologici, ş.a.m.d." pag 167

„Liberalismu şi Conservatismu" Timpul III-1878. 8 Noembrie

„Pentru conservatism împlinirea datoriilor către semenii săi, solidaritatea de bună voie, sau impusă prin legi a cetăţenilor unui stat, o organizare strictă în care individul e numai mijloc pentru întreţinerea şi înflorirea colectivităţii cuterea economică a tuturor claselor pe care le priveşte ca organe vii ale societăţii cu un cuvânt organizarea naturală, înţeleasă de toţi, moştenită adesea prin tradiţie prin obiceiul pământului, recunoscută de toţi fără legi scrise chiar iată starea de lucruri la care aspiră conservatismul extrem" pag 171

„Liberalismul preface viaţa într-o luptă de exploatare reciprocă care poate ajunge la disoluţiunea completă a statului. Şi într-acolo tind ideile communiste internaţionale de azi" pag 172

„Individul e scopul, căruia i s-au sacrificat toate elementele care formau încheieturile organizaţiei vechi: pag 172

„Mizeria vieţii noastre publice" Timpul IV-1879-23 VI

„De la mişcarea din 48 şi până astăzi, naţiunea românească pe terenul politic n-a făcut alta, decât a se lepăda sistematic de orice tradiţie, de a răsturna orice autoritate, a arun-

departe orice s'ar fi putut numi original în viața ei națională și'n același timp a adopta cu mai multă ardoare decât cuar-telurile de colonii din America de miază-noapte și pe o scară tot atât de înaltă toate reformele, toate teoriile cosmopolite, toate calapoadele internaționale în viața politică și intelectuală în limbă, în moravuri, în tot." pag 176

„In același timp, în orașe mari și mici, liberalismul și umanitarismul ne priește foarte bine: în numele libertății se face camătă fără margine, în numele egalității și fraternității deschidem brațele tuturor elementelor stricate pe care le rejectează (aruncă) chiar societățile supercivilizate, și în numele națiunii române facem politică radicală, aspirând la o republică, ba chiar la mai multe." pag 177

„Acela ce cutează să se revolte față cu această stare de lucruri, acela care îndrăznește să arate că formele poleite învelesc un trup putred că progresul nostru ne duce la pieire, că elementele sănătoase trebuie să se conjure și să facă o luptă supremă pentru mântuirea acestei țări este denunțat opiniei publice de către negustorii de principii liberale umanitare ca barbar, ca antinațional, ca reacționar." pag 178

„Soluția problemei sociale" Timpul - IV - 1879 - 17 Iulie

„Opinia noastră intimă este că deși Evreii în numărul mare ce au inundat țara, - dar mai cu seamă Moldova - constituie un pericol imediat pentru existența economică și națională a țării, totuși ei constituie mai mult o boală acută decât organică și că printr'o organizare mai conservatoare ei ar fi siliți să emigreze în alte țări ale Orientului. pg. 180

In libertatea adevărată și neatârnarea economică sunt două noțiuni identice. Și când vorbim de neatârnarea economică, înțelegem eliberarea continuă, prin cultură și prin împroprietărire a clasei celei mai numeroase și exclusiv productive, a clasei țăranilor." pag 181

„Spiritul de gașcă" Timpul - IV - 1879 - 3 August

„... deosebirea este că liberalii iau în sens absolut ideile citite și nerumegate din autori străini, pe când pentru noi adevărurile sociale, economice, juridice nu sunt decât adevăruri istorice. Nu suntem dar contra nici unei libertăți, a oricare ar fi aceea, întrucât ea e compatibilă (potrivită) cu existența statului nostru ca stat național-românesc și întrucât s'adaptează în mod natural cu progresele reale fă-

-cute de noi până acuma" pag 187

Reacțiunea noastră se întemeiază pe convingerea că țara nu mai poate merge cu această organizare leneșă, favorabilă naturilor catilinare și reputațiile uzurpate fără de pericolul de a înceta să fie țara românească; pe convingerea în fine că statul e asemenea un produs al naturei, care are legile organice după care trăiește și că dacă se introduce o legislație artificială în locul celei care s-ar fi potrivit și ar fi rezultat din stadiul organic al lui, arbitrarul unei asemenea substituțiuni se traduce în crize acute, ce pot pune capăt existenței noastre chiar" pag. 1[illegible]

„Triumful principiilor conservatoare" Timpul -IV-1879-14[illegible]

„Non idem est si duo dicunt idem" zice un proverb latin adică „un același lucru este dacă doi zic același lucru" căci de la zisa în treacăt de la repetarea imitativă a acelorași cuvinte până la reproducerea în alt creer a aceleiași gândiri e o mare deosebire." pag 190

„Nu trebue să uităm că liberalismul cosmopolit de care au suferit ca de o boală cronică pături întregi ale societății noastre, ne-a adus cele mai mari rele, din care cel mai mare e că nenumărate nulități sub pretextul liberalismului și al democrației, se servesc de stat și de demnitățile lui pentru a câștiga o pâine pe care pe calea muncii oneste n-ar putea-o câștiga la care oricine poate ajunge fără muncă, deprinde pe oameni de-a spera totul de la schimbările politice demoralizându-i sistematic făcându-i lingușitori și servili către mărimile zilei prefăcându-i adesea în demnitatori și calomniatori, încât liberalismul în România în loc de-a avea de rezultat oțelirea caracterelor, a avut din contră pe acela de-a bizantiniza și a ~~ne~~ vesteji oameni ce erau încă neatinși de cel rău" pag. 192

„Reacționarismul partidului conservator" Timpul IV-1879 11-II

„Noi susținem că poporul românesc nu se va putea desvolta ca popor românesc decât păstrând drept baze pentru desvoltarea sa tradițiile sale istorice astfel cum ele s-au stabilit în curgerea vremurilor; cel ce e de altă părere s-o spună țării. Noi susținem că e mai bine să înaintăm încet dar păstrând firea noastră românească, decât să mergem repede înainte, desbrăcându-ne de dânsa prin străine legi și străine obiceiuri; cel ce e de altă părere să aibă îndrăznea-

de-a mi-o spune." pag 196

„Optimismu" Timpul (V) 1880 1 Februarie

„Garanția învingerii adevărului și binelui în lumea aceasta este moartea." pag 201 || „Independența" Timpul (V) 1880 14 Februarie

„Studii asupra situației" I „Despre Program" Timpul (V) 1880 / 2 (II)

„Precum creșterea unui organism se face încet, prin superfunerea continuă și perpetuă din nouă materie organică, precum inteligența nu crește și nu se întărește decât prin asimilarea lentă a muncii intelectuale din secolii trecuți și prin întărirea principiului mersului al judecății, precum orice moment al creșterii e o conservarea a celor câștigate în trecut și o ~~succesiune a celor~~ adaogire a elementelor cucerite din nou astfel, adevăratul progres nu se poate opera decât conservând pe de o parte și adaogând pe de alta: o vie legătură între prezent și viitor, nu însă o serie de sărituri fără ~~ordine~~ orânduială. Deci progresul adevărat fiind o legătură naturală între trecut și viitor, se inspiră din tradițiunile trecutului, înlăturând însă ~~orice~~ inovațiunile improvizate și aventurile hazardoase." pag

„În loc ca un spirit nou de muncă și de iubire de adevăr să intre în ~~în~~ formele vechi de organizației noastre, s-a păstrat din contra incultura și vechiul spirit bizantin, care a intrat în formele nouă ale civilizației apusene. Nu ceva esențial, nu înlumătățirea calității a fost ținta civilizației române, ci menținerea tuturor neajunsurilor vechi, îmbrăcate în forme costisitoare și cu totul în disproporție și cu puterea de producțiune a poporului și cu cultura lui intelectuală." pag 214

„Iată dar că din chaosul de idei liberalo-cosmopolite, pentru cari clasele și statul nu sunt nimic, iar individul totul, răsare ca din senin necesitatea absolută de existență a unei clase asigurate de muncitori agricoli pag 215.

„că nu există nici libertate nici cultură fără muncă" pag 215

„Cine crede că prin profesarea unei serii de fraze a înlocuit munca, deci libertatea și cultura, acela se prenumără, fără s-o știe, între paraziții societății omenești, între aceia cari trăiesc pe pământ spre blestemul, ruina și demoralizarea popoarelor." pag 215 || III) „Ideea statului monarhic" Timpul 1880-21 II

„În republică domnește în deosebi interesul individual, în genere interesul de partid. Partidul și numai partidul alege pe capul statului, el formează voința statului în articole de legi, epoca poartă pe deplin caracterul unui grup de interese predominatoare." pag 224

(IV) „Ficțiunea parlamentară" Timpul (V) 1880, 22 Februarie

„Intărirea oricărui stat însă, dar mai cu seamă a unui stat tânăr atârnă de starea sa de prosperitate internă." pag 229

„La actele cele mai importante, atât de caracter economic financiar, cât și de caracter politic lipsea voința reală și sinceră a țării legale." pag 230

„Rușine chiar trebue să-i fie unui Român când se pronunță numele obscure ale acelor naturi catilinare, care formulează voința statului său în paragrafe de legi; mâhnire cată să simtă când vede creaturi fără principii, fără umbră de cultură, având numai instincte rele, jucând pe reprezentanții voinței suverane a țării." pag 235

„Nimeni nu se întreabă dacă-și țin făgăduințele ce le-au făcut mainte de-a fi aleși; nimeni nu întreabă pe ce cale au fost cu putință ca asemenea oameni să iasă la suprafață, nimeni nu-și dă seama cum această populație flotantă a României, fără legături cu pământul și cu neamul țării, fără identitate de interese cu clasele productive și pozitive ale ei a putut să devină elementul domnitor în România". pag 235

(V) „Declarările" Timpul V. 1880 24 Februarie

„Am văzut cu înlesnire ce nutate e în caracterul civilizației noastre de azi, cum ea consistă curat în păzirea formelor exterioare ale culturii apusene lipsită de orice cuprins real." pag 236

„Cu bugetul în mână mai ales când este augmentabil în infinit, țiu majoritatea în mână și sistemul constituțional, sistemul controlului se reduce la o iluzie copilărească." pag 238

„O populație flotantă nu poate reprezenta stabilitatea instituțiilor, nu poate reprezenta ~~(sentimentul)~~ stabilitatea instituțiilor, nu poate reprezenta sentimentul înrădăcinat al ideei statului, al armoniei și solidarității intereselor naționale." pag 241

„noi reprezentăm realismul naturii născute a statului și pretindem că formele introduse să nu rămână forme goale, coji pentru a se juca partizile cu ele, ci să aibă cuprinsul al. Voim a conserva libertăți și instituțiuni prin realizarea lor prin aplicarea lor sinceră față cu un curent, care le discreditează prin abuz și prin ducere la absurd." pag 242

„Invățământul clasic" Timpul V 1880 28 Iunie

„Cultura clasică are calitatea determinantă de-a crește [caractere]; ea este în esență educativă, și iată ceea ce a lipsit școalelor noastre pân-acuma și le va lipsi încă mult timp înainte. A învăța vocabulele latine pe dinafară, fără a fi pătruns de acel adânc spirit de adevăr, de pregnanță și de frumusețe a antichității clasice, a învăța regulele gramaticale fără a fi pătruns acea simetrie intelectuală a cugetării (clasice) antice este o muncă zadarnică de literă fără înțeles. pag.

„Munca unui om se poate plăti; caracterul au- tora lui nici când pag 246

„Precum gimnastica desvoltă toate puterile musculare și dă corpului o atitudine de putere și tinerețe, tot astfel forma tânără și senina antichitate dă o atitudine analoagă spiritului și caracterului omenesc pag 246.

O țară a cărei instrucție se dirigează de către indivizi cu câte patru clase primare, o țară a cărei jurnalism și legislație e reprezentată tot prin asemenea genii, nu poate înainta, din cauza spiritului de minciună care plutește deasupra tuturor raporturilor, nu însă din cauză că latineasca sau greceasca i-ar fi punând piedeci!... pag 248 || „Cel democratic" 8 Iulie

„O imensă plebe de aspiranți la funcțiuni, iată ce a scos la lumină învățământul democratic". pag 253

„Reacțiunea" Timpul (V) 1880 22 Iulie

„Teorii abstracte de cosmopolitism, importate sau împrăștiat pe nesimțite și au slăbit cu încetul simțul conservării naționale, așa de viu și de puternic odată la Români și aceste idei vătămătoare chiar în țările luminate și puternice de unde s'au luat au devenit un adevărat pericol pentru națiunea "noastră" pag 254

„Nu credem ca scriitorul să mai caute probe pentru evidență. Inecarea cu străini a tuturor ramurilor vieții noastre economice, reducerea Românului în țara sa proprie la rolul de simplu salahor agricol, căderea repede a tuturor meseriilor, stingerea industriei casnice și sătenești

ei prin producte industriale străine, lipsa absolută
a unei legi de incolat, ceea ce permite ca gu-
noaiele societăţii vecine din câteşi patru unghiu-
rile lumii să s'aşeze la noi, prefacerea în fire a a-
cestor elemente politice cari au umplut funcţi[ile]
statului şi se strecoară în reprezentaţiunea naţi-
onală, toate acestea dovedesc că, ţara noastră nu
mai e vechia Românie, ci e o Americă orienta-
lă deschisă tuturor imigraţiunilor ale căror
principiu e „Ubi bene ubi patria" şi teoria
de „om şi om" pag 256.

„Ţara care prin aplicarea instituţiilor ei, încura-
jează ignoranţa, neconsequenţa, lipsa de carac-
ter, ba le decorează chiar, dovedeşte că e în des-
compunere deplină" pag 258

„Pe spatele nefericitului popor românesc, apa-
tic (nepăsător, nesimţitor la orice) de suferinţe
şi ameţit de fraze, se formează un popor nou
de venetici, de o naţionalitate nehotărâtă încă
o rasă nouă americană, în ochii căreia vechiul

popor a lui Mircea Basarab dispare şi emigrează" pag 258

„Înaintea negrei străinătăţii care împânzeşte
ţara, cad codrii noştri seculari şi împreună cu ei, toată
istoria, tot caracterul nostru. Moartea descreşterea
populaţiei îndeplineşte apoi restul: stârpirea fi-
zică a neamului românesc. pag 259

„Patriotismul, cu toate acestea, nu este iubirea
ţărănei, ci iubirea trecutului. Fără cultul trecu-
tului nu există iubire de ţară" pag 260

„Clasele superioare" Timpul (VI) 1881 8 Mai

„Noi credem, că el, (statul) e un product al naţiunii
că asemenea unui copac din pădure şi are fazele
sale de desvoltare, asemenea oricărui organism şi
are evoluţiunea sa" pag 263

„Statul demagogic e prea dominat de mici inte-
rese zilnice şi personale, el e condamnat de a fi
slab înlăuntru şi 'n afară şi dacă prin puterea
inerţiei, a obiceiului contractat de o sută de ani
el continuă a merge câtva timp oarecum de la sine
vine o zi în care el nu rezistă discompunerii" pag 264

„Noi credem însă că un sistem care oricât s'ar îmbrăca patriotic are de rezultat moartea reală a unei nații e tot ce se poate mai rău, mai ucigaș ca sistem." pag. 266

„Acești oameni declarați sunt tot odată instrumentele cele mai bune, pentru că sunt cele mai corupt[i]bile cu cari se ~~[illegible]~~ servesc străinii pentru a exploata țara populațiile ei autochtone." pag 267

„Pătura superpusă" Timpul VI 1881 21 Iulie

„Toată spuma asta de fanarioți novisimi, care s'au pripășit în țară de 50-60 de ani încoace, formează naturalmente elementul de disoluțiune, demagogia României" pag. 269

„Fizic și intelectual stârpituri, neavând nici tradiții, nici patrie, nici naționalitate hotărâtă le vedem punându-se la discreția străinilor și vânzându-le când pe Strousberg, când răscumpărarea, le vedem aliindu-se în Moldova cu evreii ca să paralizeze lupta de emancipare națională de acolo. Opinii de o instinctivă ură contra tuturor elementelor istorice și autochtone ale acestei țări, le-am văzut introducând în toate ramurile legi străine neadaptate nici intereselor, nici naturii ~~la~~ ei." pag. 270

„Avem de-o parte rasa română, cu trecutul ei; istorică în toate țările pe care le locuește popor cinstit, inimos, capabil de adevăr și de patriotism. Avem apoi deasupra acestui popor o pătură superpusă un fel de sediment de pungași și de cacote, răsărită din amestecul scursăturilor orientale și occidentale incapabilă de adevăr și de patriotism rassa Caradalelor pe care Moldovenii din [illegible] o numesc Munteni." pag. 276

„Teoria păturii superpuse" Timpul (VI)1881 6 Aug.

„Lupta se va naționaliza. De o parte vom avea pe fanarioții și străinii de orice credințe politice ar fi, de alta Românii proprii și în realitate asimilați; abstracție făcând de principii politice.

Evreii au zis congresului de la Berlin: „vom [illegible] ca să fie cum o vrem noi sau să nu fie". Un apropiat viitor va zice: „vom [illegible] țara aceasta să fie [illegible]

românească, sau nici nu merită să fie." pag. 279

„O țară care se apucă căile americanismului de plin devine indiferentă pentru Român și cel mult o expresie geografică, o firmă, un otel, un oficiu, nu un stat național." pag 280

„Astfel grija cea dintâi a fanarioților a fost de-a desființa armata noastră, corp cu corp, pentru a nimici mediul în care calitățile rassei române și puterea ei de viață se puteau exercita" pag 281

„Dacă într'un mediu stricat viclenii și fel de pehlivani (mișeii, fricoșii) înfloresc, nu e dovadă că au o putere intrinsecă superioară celor inteligenți și de caracter, ci numai că mediul e favorabil pentru decrepitudine morală, nefavorabil pentru virtute." pag 281 || „Metodă și formă" Timpul VI-1881-[illegible]

„Vedem dar că aci nu ajută alifia îndulcitoare a eufemismului ci numai scalpelul chirurgului de aceea tăiem în putrejunea trupului noastre naționale și voim ca protoplasma națională să reîntregească golurile create prin tăieturi.

„Din sâmburul și esența poporului trebue să iasă puterea medicatrice a naturii care să însănătoșeze corpul statului...." pag 284

„Teoria compensației muncei" Timpul VI-1881-20 X

„Compensația nu se dă de către o clasă sau de către oameni decât prin muncă intelectuală sau musculară": pag. 287.

„Le vei cata în toate țările Evreii se prezintă ca un element parazit de mijlocitori, a căror activitate în loc de-a ieftini schimbul de producte îl scumpește în mod artificial și scumpește în aceeași măsură în care-l monopolizează în mâinile lor. Ei sunt, ca element comercial, absolut stricăcioși în toate țările; de aceea și vedem că oriunde se află în număr mare, domnește cea mai mare sărăcie. Ei nu împlinesc necesități, ci dau naștere patimelor și viciilor, le încurajază și le satisfac. Mai mult: Evreii par în genere incapabili de muncă industrială. Oricât de mulți ar

intr'un oraș un-i vom găsi nici ca muncitori în fab-
rici în ateliere, excepție făcând de meserii foar-
te ușoare, de caracter femeiesc, evreanu". pag 287
Nu desnaționalizați trebuesc Evreii căci foarte
puțin ne pasă dacă o întreagă rasă - consuma-
toare și neproductivă va vorbi sau nu româ-
nește ci siliți prin o strictă organizare econo-
mică la muncă, la muncă musculară, la pro-
ducțiune. Atunci se vor desnaționaliza de sine
sau vor emigra iar până atunci cată să fie în-
lăturați absolut de la exploatarea claselor mun-
citoare de la traficul viciilor și slăbiciuni-
lor. La muncă Caradalele, Costineștii și Mi-
hăleștii, dar la muncă și Evreii". pag 288
„Nu specula, munca să determine mersul
societății și înaintarea pe scara socială" pag 288
„Aceste două elemente (Evreii și Grecii) egal
de străine, intelectual și material egal de stri-
ce, ne-au adus poporul la sapă de lemn
l-au făcut vicios, precum au adus la sapă
de lemn pe țăranul din Galiția, din Bucovina, din
Maramureș, din Rusia de Sud" pag 288
„Noi nu urâm pe Evrei, dar nici de vină nu suntem
că au fost persecutați în alte țări, că au contractat de-
prinderile de speculă și de parazitism pe cari le-au
acum și nici putem iubi acest rău elementar ce
cade asupra noastră". pag 289
„Iar pentru (însănătoșirea) sanificarea noastră e
necesar ca să dispară din viața publică elementele
le parazite transdanubiane, a căror vină publică
e dezorganizarea actuală" pag 289
„Semi-barbaria" Timpul VI - 1881 - 25 Oct.
„Semi-barbaria e o stare de degradare, un regres, este
coruperea unui popor primitiv prin viciile unei
civilizații străine" pag. 292
„Civilizația adevărată a unui popor consistă nu în
adoptarea cu deridicata de legi, forme, instituții,
etichete, haine străine. Ea consistă în dezvoltarea
naturală, organică a propriilor puteri, a propriilor
facultăți ale sale. Nu există o civilizație umană

generală, accentuată tuturor oamenilor în același grad
și în cel același chip, ci (și) fiecare popor își are
civilizația sa proprie, deși în ea intră o mulțime
de elemente comune și altor popoare" pag 292

„Semi-barbaria nu este o stare organică sau ne-
cesară, ci e o boală, un regres, o stare de slăbiciune
și de mizerie." pag 293

„Din rădăcini proprii din adâncimi proprii răsare
civilizația adevărată a unui popor ~~bab~~ barbar;
nu din maimuțarea obiceiurilor străine, limbi-
lor străine, instituțiunilor străine" pag 293

„Semi-barbaria nu este dar un progres, ci un re-
gres din punct de vedere național și politic." pag 294

...; libertatea populațiunilor noastre, este după
statistice autentice, sinonimă cu libertatea
de a muri de mizerie; progresul și averea se af[lă]
în realitate nu la elementul, care etnic și isto[ric]
e singurul element și adevăr românesc, ci la...
[illegible] a Românului, la acea pătură super-
pusă de populație străină, incapabilă de a
pricepe poporul nostru, incapabilă de a-l iubi." pag 294

„Deci orice civilizație adevărată nu poate
consista de cât într-o parțială întoarcere la trecut
la elementele bune, sănătoase, proprii de des-
voltare" pag 294 ‖ „Problema evreiască" Timpul VI-1881 [illegible]

... de aci nu urmează că putem suporta un element
prea numeros, a cărui ocupație de căpetenie să nu
consiste în producțiunea de valori intrinsece, ci în
producerea de valori de loc și de timp numai, pre-
cum ~~se~~ se numește cam eufemistic — expresie indul-
gentă — precupețirea și colportajul." pag 296

„Chestiunea de căpetenie pentru istoria și con-
tinuitatea de desvoltare a acestei țări este ca elemen-
tul românesc să rămâie cel determinant." pag 297

„Noi credem că, menținându-se cu statornicie pun-
ctul de plecare al statului național, e mult mai mai
puțin indiferent dacă oamenii cari supun desvol-
tarea lor proprie desvoltării naționale a României,
sunt în orice caz de origine pură traco-romană, sau da-
că într-un număr de cazuri această origine nu este atât de
proprie".... pag 297

+ ca el să dea tiparul acestei forme de stat, ca limba lui, înclinările lui oneste și generoase, bunul lui simț, c'un cuvânt geniul lui să rămâie și pe viitor norma de desvoltare a țării și să pătrundă fiecare act această desvoltare. Voim statul național, nu statul cosmopolit, nu America dunăreană. Voim ca stejarul stejari să producă, nu meri pădureți." pag 297

„Timpul" și problema țărănească" VII-1883-12-II

El căruia nu-i dăm nimic în schimb, păstrează prin limbă, și datini unitatea noastră națională, el e păstrul caracterului nostru în lumea aceasta frământată și mânjită, el e singurul care de zeci veacuri ne-a desperat de rasa noastră în Orient." pag 303

„Nu ne mai silească d. C. A. Rosetti a repeta adevăruri despre plebea nesățioasă de străini și semistrăini, pe care i-a nutrit din sudoarea acelui țăran pe care se preface azi a-l compătimi căci, când ajungem a vorbi de ea, d-sa știe fără îndoială din experiență că tot fanatismul nostru de rassă se deslănțuie atunci și că profitul se alege din fu-

ufterii și patrioții de meserie cari-l servesc." pag 304

„Arta guvernării" Timpul VII-1883-1 Aprilie

„Genialul Montesquieu însuși, întemeietorul cercetării naturaliste în materie de viață publică zice (în cartea De l'esprit des lois) că înainte de a exista legi, existau raporturi de echitate și de justiție." pag 308

„Natura poporului, instinctele și înclinările lui moștenite, geniul lui, care adesea neconștient urmărește o idee, pe când țese la războiul vremii aceasta să fie determinante în viața unui stat nu maimuțărea legilor și obiceielor streine." pag 309

„Materialuri etnologice" Timpul VII-1883-8 Aprilie

„Aceste defecte trebuiesc temperate, trebuiesc intimidate prin lovituri dureroase pentru a nu deveni caracteristice vieții noastre publice." pag 314

„Un avânt neplăcut de datorie – căci pentru individ poate deveni o continuă neplăcere – de a constata un adevăr despre care nu mă mir că nu-l formulează alții înaintea mea, de vreme ce plutea în aer și e

impunea de sine însuși, de-a constata adecă că tocmai în România poporul românesc n'a ajuns decât cu rare excepții – de-a da expresie ființei sale proprii." pag 314.

„Intâmplarea m'a făcut ca, din copilărie încă să cunosc poporul românesc din apele Nistrului începând, în curmeziș și'n curmeziș până în Tisa și Dunărea și am observat că modul de-a fi caracterul poporului este cu totul altul, absolut altul decât acela al populațiunilor din orașe din care să recrutează guvernele, gazetarii, deputații ș.a.m.d." pag 315

Odată ajuns la această convingere totul era hotărât pentru mine; era o datorie de a fi și de-a rămâne în partea poporului istoric din care însumi fac parte, și în contra păturei superpuse de venetici." pag. 316. M'am convins că acea ură în contra trecutului acea aruncare în apă a tuturor tradițiilor acel abis creat între trecutul de ieri și prezentul de azi, nu e un rezultat organic și necesar al istoriei române, ci ceva factice și artificial." pag 316

„Caracterul – din nefericire – se moștenește" pag 316

„Nu e nici un pericol pentru Români de a-și asimila rasse tinere de orice origine ar fi, dar un pericol mare de-a asimila rasse bătrâne, cari au trecut printr'o înaltă civilizație și prin mare corupție și cari în decursul vieții lor și-au pierdut pe de-a pururea zestrea sănătății fizice și morale." pag 317

„Căci Cine nu minte nici odată e natură" pag 317

„Această ~~de~~ opinie nu este numai a mea. Vestitul etnograf. francez Lejean contestă acestei rasse orice putință de moralitate." pag 318

„<u>Progresul real și cel fictiv</u>" Timpul <u>VII</u> 12 <u>X</u>

„Lucrul la care aspiră toți este a se folosi numai de avantajele civilizației străine, nu însă a introduce în țară condițiile de cultură, sub cari asemenea rezultate să se producă de sine." pag. 322

„Un organism e rezultanta a două ~~forțe~~ puteri opuse; a eredității, principiului conservator, prin care rassa și individul păstrează și transmite la urmași calitățile care i-au fost favorabile în lupta

pentru existență și a adaptabilității, principiul progresiv, prin care rasa caută a-și apropia aptitudini nouă, ce i le impune noul mediu înconjurător." pag.

„E matematic sigur cu toate astea că tot ce se face, fără o desvoltare paralelă a culturii, în zadar se face, că orice progres real se operează numai afară și înlăuntrul oamenilor și că în cât aparențele nejustificate ale progresului sunt mai mari cu atât regresul real cată să fie și el mai simțitor. pag. 323

„Pentru a putea exagera aceea ce se întâmplă în țară, în parlament, în administrație, în viața economică și morală, a imensei majorități a poporului, ar trebui cineva să împrumute culorile negre din infernul lui Dante." pag. 323

„Guvernul care ne trebue" Timpul 1883 - 9 dec.

„Degeaba patrioți moderni, ar îmbrăca zalele lor mâncate de rugină, dacă nu pot umplea sufletele cu smerirea și credința celor vechi." pag 387

; stabilirea unei stări de lucruri oneste și solide, iată ținta la care se mărginește o opinie din noi." pag. 328

„Nu poate o nație să fie pururea condusă de neadevăr și corupțiune." pag. 328

„Ceea ce simțim cu toții însă sunt relele reale care bântuie Țara, rele cari nici au a face cu principiile conservatoare, sau acele liberale și pentru a căror înlăturare nu se cere dialectică și oratorie, ci muncă, echitate și adevăr." pag. 329.

18-III-1936 Jula

Viața lui M. Eminescu - Gh. Călinescu

„Judecând în lumina însă a documentelor și fără fanatism etnic putem spune că niciun scriitor român nu-și poate afirma mai cu putere ca Eminescu puritatea sângelui românesc și nu-și poate număra ca el strămoșii moldoveni pe degete vreme de două veacuri - pag 14

El are preferințe la studii, iubește lectura în casă și școala - pag. 76

Deși înclinat către solitudine, el nu fugea de prietenie și de anume fel de prieteni, cari nu

se puteau adapta firii sale peripatetice și dialectice. pag. 120
...cu principiul că „pentru răsbunarea neamului e sfânt
orice ~~—~~ mijloc!" pag. 165
Trebue să-mplinești de-o sută de ori o scriere până
o dai publicității pag. 166
...Charles Maurras „spiritele alese sunt înclinate că-
tre tristețe dar se îndepărtează cu silă de altele
emfatice ridicate suferințelor umane" pag 197
Din cauza lecturilor filozofice și sub imperiul
vârstei critice, Eminescu este stăpânit ca orice tânăr
dealtfel, de obsesia eternității. Toate însemnă-
rile și scrierile din această vreme tratează cu
mai multă sau mai puțină filozofie această
idee, rezolvată prin metempsihoză evaziune din
timp și spațiu, identitate în absolut iar moartea
care îl cutremură și-l urmărește în toate po-
eziile (Mortua est....) este conjurată cu astfel
de metafizică: pag. 202. (1869-1872)
Eminescu simțise, ca poet adevărat, că nu e cu putință
o literatură temeinică fără o limbă flexibilă și au-
tentică și-și mai dădea iarăș seama că limba literară
nu putea fi nici dialectală dar nici lipsită de seva
pământului pag 210
Ceeace caracterizează activitatea lui Eminescu din
această vreme este extraordinara maturitate a gândirii
sale politice și un superior simț practic în domeniul
social în contrast oarecum cu desântarea romanți-
oasă a imaginației poetice pag 217
Ceeace te izbește aproape dureros în activitatea de fun-
cționar public al lui Eminescu, este imensa lui bună
credință și destoinicie administrativă, capacitatea lui
de muncă inteligentă și practică totodată, bunul simț
desăvârșit în toate acțiunile, care ar fi făcut în alte îm-
prejurări din el un mare organizator și care totuși ne
apar ca și ridicole de optimism într'o vreme obscură
ipocrită, împătimată de politică. Dureros de ridicol
este deci raportul revizorului sociolog care deplânge
în el mentalitatea copiilor de vârsta ~~—~~ negri etc... pag 280
Inspecțiile la școlile de țară l-au făcut pe Eminescu
să cunoască mai de aproape starea socială a țăranului

abuzurile arendașilor și funcționarilor administrativi; infil-
trarea ovreilor în chip de cârciumari și cămătari să știe
strângă prin urmare un material sociologic, care în alte
condițiuni de viață ar fi fost punctul de plecare al unei
întinse opere de sociologie națională iar așa au fost
numai informațiile unor admirabile articole de ga-
zetă și a unei conferințe pag 283

Față de această lume monstruoasă, produs al unui li-
beralism pripit se ridică în închipuirea revizorului i-
dea boierie patriarhală asemeni aceleia în apropierea
căreia copilărise la Ipotești pag 283

Eminescu răspunde cu o violență cu un sarcasm ad-
mirabile într'un pamflet primejdioase [illegible] pag 2[illegible]

. Cariera liberală a nimicit ideile ce mi le făuream
despre viață pag 291

. Sunt prea mândru de sărăcia mea. I-am disprețuit și acest
gest e prea mult pentru un suflet care nu s'a coborât în
mocirla vremurilor de azi pag. 291

Ceeace numești [illegible] barbarie eu numesc așezarea și
cumințenia unui popor care se dezvoltă conform propriului său

geniu ferindu-se de amestecul străinului pag. 312

Deosebirea între Creangă și un țăran din Humulești, între Eminescu
și un proletar oarecare, este că în vreme ce aceștia din urmă își trăiesc
viața lor în inconștiență, rămânând vag la starea altora cei doi [illegible]
[illegible] își fac din ea un azil de voluptate și un principiu estetic, pag 329

Iar Eminescu, mare iubitor de expresii neaose, adunător de producții
populare și totodată sociolog al autenticității și sănătății ruralului
față de pătura suprapusă nu putea fi decât răpit de acest regim
al bordeiului. pag 333

În general, stilul articolelor lui Eminescu n'avea nimic din
banalitatea și improvizațiunea gazetărească, pentrucă poetul, om
cu principii politico-economice și cu cultură filosofică, punea pe
hârtie, în prilejurile pe care i le oferea gazeta o doctrină organică
ce s'a dovedit statornică pag 369.

Ideea fundamentală a junimismului era năzuința unei vieți de
stat naturale, ieșite din năzuința lentă către progres, prin contact
cu civilizația apuseană adică un progresism moderat și fără
soluție cu trecutul care să îngăduie coordonarea nevoilor
instituțiunii în sufletul națiunii pag 376

Se schimbă însă (faptul) chestiunea când enunțând fări

noua teorie a păturii superpuse poetul ~~simte~~ susținea că nu
ua burghezie română este de fapt de obârșie străină. pag 37

.... precum omul onest rămâne aici necunoscut în viața publică, astfel talentul adevărat e înecat de bruiajul rea a mediocrităților a acelei școale care crede a putea înlocui talentul prin impertinențe și prin admirație reciprocă" pag 40

.... Eminescu a fost un mistic naționalist îndrăzneț în numele ideei, sfios și blazat în numele său. pag. 459

Dar dacă n'avea mândrie fizică o avea pe aceea morală

diferitele epoci distincte din viața lui Eminescu. pag 460

Școlar la Cernăuți (1858-1863) || Nașterea și copilăria lui (1850-58)

Privatist la Cernăuți - Fugar cu trupa Tardini (1864-66)

Pribeag și sufleor (1866-69) La Blaj (1866)

Student la Viena (1869-72) Student la Berlin (1872-74)

Bibliotecar și revizor (1874-76) Eminescu gazetar (1876-1883)

Agonie morală și moartea (1883-1889)

Personalitatea lui Eminescu / D. Caracostea

.... nu scapi de tine însuți, cum ești trebue să fii căci puterile lumii nu frâng tiparul formei ce vie să desvolta... pag 9

Firea înnăscută rămâne în veci nestrămutată. Personalitatea însemnează libertate și neatârnare de mecanismul întregii naturi. pag 10

... Complexul ideilor disparate: iată vertebrele personalității pag 10

Cine zice personalitate zice unitate profundă a sufletului și acord între deosebitele aspecte de manifestărilor caracteristice. pag 14

Cu privire la Eminescu și argumentul de căpetenie al celor care tăgăduiesc legăturile dintre viața și operă este că între Eminescu omul, care în practică era însuflețit de o robustă credință naționalist-conservatoare, și între Eminescu-poetul este deosebirea între afirmarea îndârjită și negațiunea pesimistă" 15

.... aceasta (ce) arată nu lipsa de unitate sufletească a marilor personalități ci altceva: complexitatea sufletului omenesc atât de străin de spiritul geometric" pag 16

Toate portretele..... ni-l înfățișează ca pe un om bine închegat în care se afirmă o deosebită putere vitală. pag 22

: lumea lui Eminescu era exclusiv lumea ideilor generale pag 25

Schopenhauer spune: caracteristica geniului stă în izbăvirea de cerințele practice ale vieții și ale inteligenții, așa încât poetul adevărat se înalță la contemplarea prototipurilor ideale. pag 28

Când Maiorescu subliniază: „seninătatea abstractă"

istă nota lui esențială a dat o justă caracterizare. pag 29

altă însușire: adânca interiorizare care-l făcea să fie izolat chiar între prieteni, adâncindu-se în el ca într-un iaz fără fund. pag 37

Iar felul idilic și stilizat în care natura apare la Eminescu e o altă formă a acelei tendinți către deplinătate și absolut pe care o întâlnim în toate aspectele vieții și creațiunii lui pag. 39

„Mai e nevoie să amintesc cât de înrădăcinat era Eminescu în viața totală a neamului? pag 40

„N-am ~~...~~ cunoscut om stăpânit ca dânsul de gândul unității naționale și de pornirea de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc" pag 40

Paralel cu acest instinct, continuu limpezit și întărit prin cultură, în sufletul celui veșnic adâncit în el trăia atotstăpânitoare, o imensă putere de a iubi; și suferința umană deștepta ~~de~~ nesecate izvoare de milă și de revoltă. pag 40 Nu din misantropie ci din o imensă iubire de oameni au pornit accentele acelea ce par că învăluie zăbranic lumea întreagă pag 41

Întreaga ființă e străbătută, e influențată statornic de acest instinct. În lumea gândului, în alipirea de natură, în sentimentele vieții sociale în conștiința de sine pretutindeni am văzut o rară putere vitală afirmându-se cu o plinătate excesivă". pag 44

Mai mult decât toți ne vorbește ziaristul. Munca plină de abnegație depusă în cele mai grele împrejurări, întrece tot ce cunoaștem din istoria ziaristicei noastre. pag 65

...personalitatea lui Eminescu, în ce avea mai adânc, e caracterizată prin o sete nemărginită de afirmare a vieții în toate domeniile până la ~~...~~ limita la care e îngăduit să se încordeze firea omenească. ~~I~~ prin tendința către nemărginit, setea de absolut. pag 67

Învățăturile primite sunt de fapt desvoltarea firea, a propriei personalități. Din lumea cugetătorilor și înțelepților și-a însușit numai ceea ce organic se potrivea cu firea atârnată. pag 71

Această înțelegere deplină este idealul către care trebue să tindem aceasta este marele monument pe care i-l datorăm. pag 75

Nu a fost în viață așa cum îl știm pentrucă a fost romantic ci s-a apropiat de romantică, pentrucă într-acolo îl ducea temperamentul arătat. pag 76

Am definit romantismul: tendințe de a cere vieții altceva mai mult decât ce este în rostul ei firesc să dea. pag 76

Schelling: este chemată să-ți dea fiorul nemărginitului, frumosul fiind nemărginitul întruchipat în mărginit pag 77

Cât privește pe scriitorul politic, e de amintit și aici că suportul rămânea amărăciunea și revolta, datorite contrastului dintre ceeace concepea el ca ideal și ceeace vedea în jurul lui. Creator și în politică, setea de absolut sădită în el îl ducea să afirme valorile pe care le socotea mai de preț pentru destinele neamului și ale omenirii, să le afirme cu îndârjire până la ultima limită. Și după cum în poezie absolutul pe care nu-l putea întâlni în viață îl ducea la negațiune tot astfel în domeniul politic absolutul pe care nu-l putea vedea în vremea lui, îl ducea la indignare la critică violentă la o continuă revoltă, la strigătul de instituirea ordinului spiritei cânepe. pag. 79

Aici stă unitatea profundă a personalității lui Eminescu care se caracterizează prin aceea nedespărțită unitate care este istoria și estetica întregii lui plăsmuiri pag. 80

Opera lui M. Eminescu - G. Călinescu.

Filosofia teoretică: ....poet cu idei metafizice împrumutate.

Deosebind lumea dinafară de intelectul ce o reflectează, Kant conchide că în sine lumea ne rămâne necunoscută și nu avem înainte-ne decât rezultatul propriului nostru aparat al cugetării pag 14

„Cine va vrea să facă istoria unei epoce sau a unei mișcări oarecare înainte de toate va trebui să facă a se simți legea continuității acestei mișcări. pag. 34

Cine și ce este acel eu sau eu care în toate schimbările din lume ar dori să rămâe tot el? Aceasta este poate tot misterul, toată enigma vieții. pag. 51

Din simplul fapt al încăperii materiei în spațiu avem deci ca rezultate necesare: O materie determinabilă în mărime

Un număr determinabil de părți. Un număr determinabil de moduri de combinațiune ale acestor părți. Un număr determinabil de forme individuale. Toate acestea stau față c'un spațiu și c'un timp infinit. Concluzia - materia este cea mai bună dovadă că există o substanță imaterială în Univers. pag. 55

„In descrierea unui voiaj în țările române germanul Kunisch povestește legenda Luceafărului. Aceasta este povestea. Iar înțelesul alegoric ce i-am dat este că dacă geniul nu cunoaște nici moarte și numele lui scapă de simpla uitare pe de altă parte însă pe pământ nu e capabil a ferici pe cineva nici capabil de a fi fericit. El n'are moarte dar n'are nici noroc. pag 73

Cauza răului în natură nu este instinctul ci conștiința. Instinctul e mijlocul cel mai sigur al naturii de a ajunge la scop și dacă acceptăm finalitatea aparentă a Cosmosului adică viața unica formă posibilă de fericire. Peste desăvârșirea oarbă a acestei lumi omul aplică geniul lui inteligenței. pag. 78

Nemurire!

Filosofia practică. El avea nevoie de cugetare pentru a da sentiment poeziei și politicei sale. pag 93

Geniul trece peste instinct și știința se reașează în indiferența tipurilor veșnice. pag 97 Politica lui este sociologică. pag 116

Determinismul care stăpânește faptele sociale include relativitatea. Este absolut numai ce se deduce din spirit, legile naturale exprimă raporturi empirice, valabile în timp și spațiu. pag 121

...având toate aceeași scop adică conservarea existenței proprii popoarele se folosesc ajungerea lor la cele mai deosebite mijloace". pag 122

De o infiltrare de elemente alogene pe teritoriul național nu de o simplă amenințare a granițelor e vorba în marea doină. pag 126

Domnia Fanarioților a putrezit clasele noastre sociale aristocrația noastră din războinică și mândră ce era a devenit în cea mai mare parte servilă încuscrindu-se cu stârpitura Grecului modern care e tot atât de șiret dar mai corupt decât Evreul de rând. pag 128

Legea cauzalității e absolută. pag 130

Rasismul lui Eminescu e un corolar al naționalismului lui este justificarea teoretică a statului național dar

în afară de condiția vigoarei rassei și a eliminării hibrizilo-
nu conține alte îngrădiri de o ordin sanguini". pag 131

Bunele opinii ortodoxe ale poetului au fie un substrat so-
cial, fie unul cultural și anume în cazul din urmă
constatarea că biserica păstrează limba național. pag 134

Analizând mai departe conceptul de stat natural găsim
că el ca orice fenomen din natură, este o concretizare
a luptei pt existență, principiu deprimant în ordinea
metafizică, dar unic producător de valori în lumea fe-
nomenală. pag 135

Eminescu exaltă întru atâta voința oarbă de a trăi,
unei nații făcând din manifestarea metafizică a
rănului un act nobil în domeniul politic, încât în
această interpretare afirmativă a filosofiei lui Scho-
penhauer se apropie de Nietzsche cu deosebirea că
la el supra-omul devine statul național. pag 136

"E o mă logică. Te urăsc ca să nu mă ucizi. Trebue să
pieri ca să exist eu" pag 136

Astfel Eminescu va ataca mereu de individualism i-
deile revoluției franceze, ale partidelor îndoctrinate de ea.
pag 137

Nu numai gint individualism-ul ... universul numai păturile
el s-a lățit peste toată Europa. ...rea ipelei națiune. În acest
Individul e scopul, căruia i s'au ... pozitivă. pag 176
sacrificat elementele care forman ... și e prin aceste cea mai
îndelungite organizației vechi. pag 138 pag 180

Prin urmare ~~progresul~~ orice factor ... și face funcția insti-
neparticipant prin muncă la progre-
sul social nu poate face parte din ... acum înainte, în starea
națiune. pag 138 ... l Coalina-Iosif-Gogo-

Să nu credem cum că Eminescu admira epoca ... Mircea
în sine că era un romantic retrograd. Mircea simbo-
lizează ca și Împăratul din povete, monarhul instinctiv
al statelor naturale, rotca neamului ce n'are nevoie
de idei spre a funcționa ci numai de stabilitate
și de condiția de a exista ca natie pag 145

Dacă libertatea muncii ~~ete~~ productive este moto-
rul societății semănate cares-i dă consistență
este capitalul. pag 149

Monarhismul principiul națiunii, anti-individualismul
teoria claselor pozitive, postulatul muncii productive

în afară de condiția vigoa
nu conține altă îngrijir
Bunele opinii ortodox
cial, fie unul cultur
constatarea că biserica
Analizând mai depa
că el ca orice fenome
a lupte ptr existență
metafizică, dar numai

capitalismul ca summum bone de muncă
toate aceste atitudini ar fi existat la
Eminescu de-ar fi fost vreun re
dactor la Timpul. pag 155

...pentru adevărata și deplina înțele
gere a instituțiunilor noastre de
azi ne trebuie o generație ce-avea
de-a o crește de-acu înainte. pag 16
(Pentru binele țării e necesară) o creș
tere morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce-va
pag 162

Burghezia pe care o născocise liberalii nu reprezenta o
clasă istorică și pozitivă. pag 162.

Cultura cea nouă nu este istorică și prin urmare nici adevărată
pag 165
Clasa noastră cultă în cea mai mare parte nu e românească
pag 166
In statul natural totul este automat. Nimic nu iese de
conștiință dar se poate la un moment dat oglindi
în conștiință. pag 175

Fiecare literatură națională formează focarul spiritului na-
țional unde converg toate razele din toate direcțiunile
vieții publice spirituale. pag 176

Îndreptățite la existență sunt pentru Eminescu numai păturile
care participă prin muncă promovarea vieții naționale. În acest
înțeles clasa țărănească e cea mai pozitivă. pag 176
Biserica păstrează limba și națiunea și e prin aceasta cea mai
înaltă instituțiune de cultură. pag 180

El se confundă cu însăși națiunea și face funcția insti-
tutului de conservare. pag 181

Eminescu se aflat cu câteva decenii înainte, în starea
intelectualilor ardeleni de tipul Coșbuc - Iosif - Goga
care ieșiți dintr-un mediu primitiv rural au devenit
inadaptabili la orașe unde au văzut numai „corupție" pag 189
Cea mai importantă latură a filosofiei practice a lui Eminescu
este aceea în care fenomenele sociale sunt studiate din
punct de vedere economic. Factorul economic-core
lat și acesta al naturalismului său - alcătuiește nodul
vital al politicei sale. Este poate cel dintâi gânditor
politic roman care să-și sprijine doctrina pe economie.
pag 201
In („Împărat și proletar" sau „Viață" poetul face critica ~~b~~
societății burgheze capitaliste. E drept că aci Eminescu
exprimă în chip obiectiv opiniile proletarului și ale

400

Inspiratorului spre a scoate din ele încheierea vanităţii lumii, dar în Viaţa nu se poate tăgădui simpatia pentru proletar simbolizată în naiva cusătoreasă: pag 211

...dar pe de altă parte acelaş ideal nu recunoaşte capitalizarea muncii şi imobilizarea ei sub forma artei, a literaturii, a ştiinţei care fără acea capitalizare n'ar fi cu putinţă. Dacă libertatea muncii productive este motorul societăţii, sâmburele care-i dă consistenţă este capitalul. pag 213

Bazargic 8 August
Gula

(1) Genialitatea în timp
(2) M. Eminescu şi vistimea
(3) Opera sa literată – poet genial
(4) Opera sa ştiinţifică – gânditor politic
(5) Caracterul unitar al operii eminesciene.
(6) Concluzii

Gula

1937 = 1

1937

6,66